

İstanbul'da Yeni Kültürün Doğuşu

Ahırvet Risalesi

Şifalı
Sırdaki

Uhuvvet Risalesi

Bediüzzaman Said Nursî

Risale-i Nur Külliyyati'ndan

Uhuvvet Risalesi

Bediüzzaman

Said Nursî

İstanbul - 2010

UHUVVET RİSALESİ

Copyright © Şahdamar Yayınları, 2010

Bu eserin tüm yayın hakları Işık Ltd. Şti.'ne aittir.

Eserde yer alan metin ve resimlerin Işık Ltd. Şti.'nin önceden yazılı izni olmaksızın, elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılması, yayımlanması ve depolanması yasaktır.

ISBN

975-9090-02-3

Yayın Numarası

03

Basım Yeri ve Yılı

Çağlayan Matbaası

Sarnıç Yolu Üzeri No: 7 Gaziemir / İZMİR

Tel: (0232) 252 20 96

Haziran 2010

Genel Dağıtım

Gökkuşuğu Pazarlama ve Dağıtım

Merkez Mah. Soğuksu Cad. Nu: 31 Tek-Er İş Merkezi

Mahmutbey/İSTANBUL

Tel: (0212) 410 50 60 Faks: (0212) 445 84 64

Şahdamar Yayınları

Kısıklı Mahallesi Meltem Sokak No: 5

34676 Üsküdar/İSTANBUL

Tel: (0216) 318 42 88 Faks: (0216) 318 52 20

www.sahdamaryayinlari.com

İçindekiler

Yirmi İkinci Mektup.....	1
<i>Birinci Mebhas</i>	1
Birinci Vecih.....	4
İkinci Vecih.....	5
Üçüncü Vecih.....	12
Dördüncü Vecih.....	14
Beşinci Vecih.....	28
Altıncı Vecih.....	41
<i>İkinci Mebhas</i>	43
<i>Hâtime (Gıybet Hakkındadır)</i>	63
[Vahvret ile İlgili Muhtelif Yerler].....	73

f _____ **Ühuvvet Risalesi**

[28. Lem'a'dan (Latîf Nükteler'den)]	73
<i>Birinci Nükte</i>	73
[13. Lem'a'nın 13. İşareti'nden].....	79
<i>Üçüncü Nokta</i>	79
[Hutbe-i Şâmiye'den].....	82
<i>Dördüncü Kelime</i>	82
[Kastamonu Lâhikası'ndan].....	87
<i>[150. Mektup]</i>	87
[Târihçe-i Hayat'tan]	93
<i>[120. Mektup]</i>	93
<i>[14. Şuâ'dan]</i>	95
Kaynakların Tesbitinde Faydalanılan Eserler....	103
Karma İndeks.....	109

Yirmi İkinci Mektup

بِسْمِهِ سُبْحَانَهُ¹ ، وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ
بِحَمْدِهِ²

Şu Mektup, iki mebhastır. Birinci Mebhas, ehl-i imanı uhuvvete ve muhabbete davet eder.

Birinci Mebhas

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلِحُوا بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ³

¹ Her türlü noksan sıfatlardan uzak olan Allah'ın adıyla.

² “Hiç bir şey yoktur ki, O’nu hamd ile beraber tesbih (tenzih) ediyor bulunmasın.” (İsrâ sûresi, 17/44)

³ “Müminler sadece kardeşirler. O hâlde ihtilâf ⇨

Ehl-i iman: İnananlar, müminler.

Mebhas: Bahis, konu.

Uhuvvet: Kardeşlik.

إِدْفَعْ بِأَلَّتِي هِيَ أَحْسَنُ فَإِذَا الَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ
عَدَاوَةٌ كَأَنَّهُ وَلِيٌّ حَمِيمٌ¹

وَالْكَاطِمِينَ الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ وَاللَّهُ
يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ²

Müminlerde nifak ve şikak, kin ve adâvete sebebiyet veren tarafgirlik ve inat ve haset,

⇒ eden kardeşlerinizin arasını düzeltin!” (Hucurât sûresi, 49/10)

1 “Sen kötülüğü en güzel tarzda uzaklaştırmaya bak. Bir de bakarsın ki seninle kendisi arasında düşmanlık olan kişi candan, sıcak bir dost oluvermiş!” (Fussilet sûresi, 41/34)

2 “O muttakiler ki kızdıklarında öfkelerini yutar, insanların kusurlarını affederler. Allah da böyle iyi davrananları sever.” (Âl-i İmran sûresi, 3/134)

Adâvet: Düşmanlık.

Şikak: Anlaşmazlık, uyuş-

Nifak: Münafıklık, iki yüzlülük.

mazlık, ihtilaf.

♦ *hakikatçe..*

♦ *ve hikmetçe..*

♦ *ve insaniyet-i kübrâ olan İslâmiyet'çe..*

♦ *ve hayat-ı şahsiyece..*

♦ *ve hayat-ı içtimaiyece..*

♦ *ve hayat-ı mâneviyece çirkin ve merduttur, muzır ve zulümdür ve hayat-ı beşeriye için zehirdir.*

Şu hakikatin gayet çok vücûhundan altı vechini beyan ederiz.

Hayat-ı beşeriye: İnsan hayatı.

Hayat-ı içtimaiye: Sosyal hayat.

Hayat-ı mâneviye: Ahlâkî, dinî hayat.

Hayat-ı şahsiye: Şahsî, ferdî hayat.

İnsaniyet-i kübrâ: Büyük insanlık.. Evrensel insanî değerleri bünyesinde toplayan İslâmiyet.

Merdut: Reddedilmiş, kabul edilemez.

Muzır: Zararlı.

Vücûh: Yönler.

Birinci Vecih

Hakikat nazarında zulümdür.

Ey mümine kin ve adâvet besleyen insafsız adam! Nasıl ki sen bir gemide veya bir hânede bulunsan, seninle beraber dokuz masum ile bir câni var. O gemiyi gark ve o hâneyi ihrak etmeye çalışan bir adamın, ne derece zulmettiğini bilirsin. Ve zâlimliğini, semâvâta işittirecek derecede bağıracaksın. Hatta birtek masum, dokuz câni olsa, yine o gemi hiçbir kanun-u adâletle batırılmaz.

Aynen öyle de sen, bir hâne-i rabbâniye ve bir sefine-i ilâhiye olan bir müminin

Gark etmek: Batırmak.

Hâne-i rabbâniye: Cenâb-ı Hakk'ın lütfuyla ihsan ettiği, varlık yuvası, vücut.

İhrak etmek: Yakmak.

Sefine-i ilâhiye: Cenâb-ı Hakk'ın lütfuyla ihsan ettiği, varlık gemisi, vücut.

vücudunda iman ve İslâmiyet ve komşuluk gibi dokuz değil, belki yirmi sıfât-ı masume varken; sana muzır olan ve hoşuna gitmeyen bir câni sıfatı yüzünden ona kin ve adâvet bağlamakla, o hâne-i mâneviye-i vücûdun mânen gark ve ihrakına, tahrip ve batmasına teşebbüs veya arzu etmen, onun gibi şenî ve gaddar bir zulümdür.

İkinci Vecih

Hem hikmet nazarında dahi zulümdür.

Zira mâlûmdur ki; adâvet ve muhabbet, nur ve zulmet gibi zıddırlar. İkisi,

Hâne-i mâneviye-i vücûd: Mânevî, temsili varlık hanesi, ahlakî yapı.

Sıfât-ı masume: Masum, temiz, saf vasıf, nitelik.
Şenî: Çirkin, iğrenç.

mânâ-yı hakikîsinde olarak beraber cem olamazlar. Eğer muhabbet, kendi esbabının rüçhâniyetine göre bir kalbde hakikî bulunsa, o vakit adâvet mecazî olur; acı-mak suretine inkılâp eder. Evet mümin, kardeşini sever ve sevmeli! Fakat fenalığı için yalnız acır.. tahakkümle değil, belki lütufla ıslahına çalışır. Onun için nass-ı hadis ile: “*Üç gündün fazla mümin, mümine kûsüp kat-ı mükâleme etmeyecek.*”¹ Eğer esbab-ı adâvet galebe çalıp adâvet,

¹ Bkz.: Buhârî, *edeb* 57, 62, *isti'zân* 9; Müslim, *birr* 23, 25, 26.

Cem olmak: Birleşmek, bir araya toplanmak.

Esbab-ı adâvet: Düşmanlık sebepleri.

İnkılâp etmek: Değişmek, başka bir hal almak.

Kat-ı mükâleme: Konuşmayı kesmek,

konuşmamak.

Mânâ-yı hakikî: Gerçek anlam.

Mecazî: Gerçek anlam veya özelliklerini taşımayan, ilgili olduğu durumun veya kelimenin taşıdığı anlamlara bürünmüş olan.

hakikatiyle bir kalbde bulunsa; o vakit muhabbet mecazî olur, tasannû ve temellûk suretine girer.

Ey insafsız adam! Şimdi bak ki, mümin kardeşine kin ve adâvet ne kadar zulümdür. Çünkü nasıl ki sen âdi küçük taşları, Kâbe'den daha ehemmiyetli ve Cebel-i Uhud'dan daha büyük desen, çirkin bir akılsızlık edersin. Aynen öyle de Kâbe hürmetinde olan iman¹ ve Cebel-i Uhud azametinde olan İslâmiyet gibi çok evsaf-ı İslâmiye, muhabbeti ve

¹ Müminin, imanıyla nâil olduğu hürmetin Allah katında Kâbe'nin hürmetinden daha büyük olduğuna dair bkz.: Tirmizî, *birr* 85; İbn Mâce, *fiten* 2; et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir* 11/37.

Cebel-i Uhud: Uhud Dağı.

Evsâf-ı İslâmiye: İslâmî vasıflar, nitelikler.

Tasannû: Sun'ilik, yapmacıklık.

Temellûk: Dalkavukluk, yaltaklanma.

ittifakı istediği hâlde; mümine karşı adâvete sebebiyet veren ve âdi taşlar hükmünde olan bazı kusurâtı, iman ve İslâmiyet'e tercih etmek, o derece insafsızlık ve akılsızlık ve pek büyük bir zulüm olduğunu aklın varsa anlarsın!..¹ Evet tevhid-i imanî, elbette tevhid-i kulûbu ister. Ve vahdet-i itikat dahi, vahdet-i içtimaiyeyi iktiza eder.

¹ Bir mümini kusurlarından dolayı tahkir etmemek gerektiğine dair bkz.: Tevbe sûresi, 9/79; Hucurât sûresi, 49/11; Hümeze sûresi, 104/1; Müslim, *birr* 32; Tirmizî, *birr* 18; Ebû Dâvûd, *edeb* 35. Ayrıca kusur işleyen mümine hakaret edilmeyip, hakkında istiğfarda bulunmak gerektiğine dair bkz.: Buhârî, *hudûd* 4; Ebû Dâvûd, *hudûd* 35.

İktizâ etmek: Gerektirmek.

Kusurât: Kusurlar.

Tevhid-i imanî: İman birliği.

Tevhid-i kulûb: Yüreklere birliği.

Vahdet-i içtimaiye: Sosyal birlik.

Vahdet-i itikat: İnanç birliği.

Evet inkâr edemezsin ki, sen bir adamla beraber bir taburda bulunmakla o adama karşı dostâne bir râbıta anlarsın.. ve bir kumandanın emri altında beraber bulunduğunuzdan arkadaşâne bir alâka telâkki edersin.. ve bir memlekette beraber bulunmakla uhuvvetkârâne bir münasebet hissedersin...

Hâlbuki imanın verdiği nur ve şuur ile ve sana gösterdiği ve bildirdiği esmâyı ilâhiye adedince vahdet alâkaları ve ittifak râbıtaları ve uhuvvet münasebetleri var. Meselâ her ikinizin;

Esmâ-yı ilâhiye: Allah'a ait güzel isimler.

Râbıta: Bağ, ilgi, münasebet.

Telâkki etmek: Kabul lenmek, benimsemek

Uhuvvetkârâne: Kardeşçesine.

Vahdet: Birlik.

• *Hâlık'ınız bir, Mâlik'iniz bir, Mâbud'unuz bir, Râzık'ınız bir.. bir bir, bine kadar bir bir ...*

• *Hem Peygamberiniz bir, dininiz bir, kıbleniz bir.. bir bir, yüze kadar bir bir ...¹*

• *Sonra köyünüz bir, devletiniz bir, memleketiniz bir.. ona kadar bir bir ...*

Bu kadar bir birler vahdet ve tevhidi, vifak ve ittifakı, muhabbet ve uhuvveti

¹ Bütün insanların hem Rab'leri aynı olduğunu, hem de her birinin aynı atadan geldiklerini ifade eden hadis-i şerif için bkz.: Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 5/411; et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evsat* 5/86.

Hâlık: Hz. Yaradan.

Mâbud: Kendisine ibadet edilen Zât, İlâh.

Mâlik: Her şeyin sahibi, Hz. Allah.

Râzık: Rızkı veren, Hz. Allah.

Vifâk: Samimiyet ve uyum içinde olmak.

iktiza ettiği ve kâinatı ve küreleri birbirine bağlayacak mânevî zincirler buldukları hâlde; şikak ve nifaka, kin ve adâvete sebebiyet veren örümcek ağı gibi ehemmiyetsiz ve sebatsız şeyleri tercih edip mümine karşı hakikî adâvet etmek ve kin bağlamak, ne kadar o râbıta-yı vahdete bir hürmetsizlik ve o esbab-ı muhabbete karşı bir istihfaf ve o münasebât-ı uhuvvete karşı ne derece bir zulüm ve i'tisâf olduğunu, kalbin ölmemiş ise aklın sönmemiş ise anlarsın!

Esbab-ı muhabbet: Muhabbet sebepleri.

İstihfaf: Küçümseme, hafife alma.

İ'tisâf: Dalâlet, zulüm, haksızlık.

Münasebât-ı uhuvvet:

Kardeşlik münasebetleri.

Nifak: Münafıklık, iki yüzlülük.

Rabıta-yı vahdet: Birleştirici bağ.

Şikak: Anlaşmazlık, uyuşmazlık, ihtilaf.

Üçüncü Vecih

وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى¹
Adâlet-i mahzayı ifade eden وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى¹ *sırrına göre; bir müminde bulunan câni bir sıfat yüzünden sâir masum sıfatlarını mahkûm etmek hükmünde olan adâvet ve kin bağlamak, ne derece hadsiz bir zulüm olduğunu.. ve bahusus bir müminin fena bir sıfatından darılıp küsüp, o müminin akrabasına adâvetini teşmil etmek, إِنَّ الْإِنْسَانَ لَظَلُومٌ كَفَّارٌ²*

¹ “Hiçbir günahkâr, başkasının günahını yüklenmez.” (En’âm sûresi, 6/164; İsrâ sûresi, 17/15; Fâtır sûresi, 35/18; Zümer sûresi, 39/7; Necm sûresi, 53/38)

² “Gerçekten insan çok zâlim ve çok nankördür.” (İbrahim sûresi, 14/34)

Bahusus: Özellikle.

Teşmil etmek: Yaymak, genişletmek.

sîga-yı mübalâğa ile gayet azîm bir zulüm ettiğini, hakikat ve şeriat ve hikmet-i İslâmiye sana ihtar ettiği hâlde; nasıl kendini haklı bulursun, “Benim hakkım var!” dersin?

Hakikat nazarında sebep-i adâvet ve şer olan fenalıklar, şer ve toprak gibi kesiftir.. başkasına sirâyet ve in’ikâs etmemek gerektir. Başkası ondan ders alıp şer işlese, o başka meseledir. Muhabbetin esbabı olan iyilikler, muhabbet gibi nurdur.. sirayet ve in’ikâs etmek, şe’nidir. Ve ondandır ki;

Azîm: Büyük.

Hikmet-i İslâmiye: Doğru, yanılmayan, dupdu-ru İslâmî bilgi.

İn’ikâs: Yansıma, aksetme.

Kesif: Yoğun, katı.

Sebeb-i adâvet: Düşmanlık sebebi.

Sîga-yı mübalâğa: Pekiştirme kalıbı, kipi.

Sirâyet: Birbirine geçme, nüfûz etme.

Şe’n: İşleyiş, iş tarzı, ka-rakteri.

“Dostun dostu dosttur.” sözü, durûb-u emsâl sırasına geçmiştir.¹ Hem onun içindir ki; “Bir göz hatırı için çok gözler sevilir.” sözü umumun lisanında gezer.

İşte ey insafsız adam! Hakikat, böyle gördüğü hâlde; sevmediğin bir adamın sevimli masum bir kardeşine ve taallûkatına adâvet etmek, ne kadar hilâf-ı hakikat olduğunu hakikat-bîn isen anlarsın.

Dördüncü Vecih

Hayat-ı şahsiye nazarında dahi zulümdür.

¹ Ali İbn Ebî Talib, *Nehcü'l-belâğa* s.748-749.

Durûb-u emsâl: Atasözleri.

Hakikat-bîn: Hakikati gören.

Hayat-ı şahsiye: Şahsî,

ferdî hayat.

Hilâf-ı hakikat: Gerçeğe aykırı.

Taallûkat: Yakınlar, ilgililer.

Şu dördüncü vechin esası olarak birkaç düsturu dinle:

Birincisi: *Sen, mesleğini ve efkârını hak bildiğin vakit; “Mesleğim haktır veya daha güzeldir.” demeye hakkın var. Fakat, “Yalnız hak, benim mesleğimdir.” demeye hakkın yoktur!..*

وَعَيْنُ الرَّضَا عَنْ كُلِّ عَيْبٍ كَلِيلَةٌ
وَلَكِنَّ عَيْنَ السُّخْطِ تُبَدِّي الْمَسَاوِيَا¹

sırrınca, insafsız nazarın ve düşkün fikrin hakem olamaz. Başkasının mesleğini butlân ile mahkûm edemez.

¹ “Rıza gözü hiçbir aybı görmez. Gazap gözü bütün kusurları ortaya çıkarır.” (Ebu’t-Tayyib el-Müte-nebbî’ye ait olan bu beyit için bkz.: İbn Asâkir, *Târîhu Dimâşk* 33/219, 36/319; el-Gazâlî, *İhyâu ulûmi’d-dîn* 3/36)

Butlan: Batıl, boş, hükümsüz olma.

Efkâr: Fikirler.
Vech: Yön.

İkinci Düstur: *Senin üzerine haktır ki; her söylediğin hak olsun. Fakat her hakkı söylemeye senin hakkın yoktur. Her dediğin doğru olmalı. Fakat her doğruyu demek doğru değildir. Zira senin gibi niyeti hâlis olmayan bir adam, nasihati bazen damara dokundurur, aksülamel yapar.*

Üçüncü Düstur: *Adâvet etmek istersen, kalbindeki adâvete adâvet et.. onun ref'ine çalış. Hem en ziyade sana zarar veren nefs-i emmârene ve hevâ-yı nefisine adâvet et..¹ islahına çalış.*

¹ İnsanın en büyük düşmanı kendi nefsi olduğuna dair bkz.: Yûsuf sûresi, 12/53; el-Beyhakî, ez-Zühed s.157; ed-Deylemî, el-Müsned 3/408; el-Gazâlî, İhyâu ulûmî'd-dîn 3/4.

Aksülamel: Tepki, reaksiyon.

Hevâ-yı nefis: Nefsin haram olan arzu ve isteği.

Nefs-i emmâre: Şeyta-

nın vesvese ve oyunlarına karşı koymayan, sürekli günah arzusunda olan nefis.

Ref': Kaldırma.

O muzır nefsin hatırı için, müminlere adâvet etme. Eğer düşmanlık etmek istersen; kâfirler, zındıklar çoktur.. onlara adâvet et!..

Evet nasıl ki muhabbet sıfatı, muhabbete lâyıktır; öyle de adâvet hasleti, her şeyden evvel kendisi adâvete lâyıktır. Eğer hasmını mağlûp etmek istersen, fenalığına karşı iyilikle mukabele et. Çünkü eğer fenalıkla mukabele edersen, husûmet tezâyüd eder. Zâhiren mağlûp bile olsa, kalben kin bağlar, adâveti idâme eder. Eğer iyilikle mukabele etsen, nedâmet eder.. sana dost olur.¹

¹ Bkz.: “İyilikle kötülük bir olmaz. O hâlde sen kötülüğü en güzel tarzda uzaklaştırmaya bak. Bir de ↻

Haslet: Huy, mizaç.

Husumet: Düşmanlık.

İdâme etmek: Devam ettirmek, sürdürmek.

Nedâmet: Pişmanlık.

Tezâyüd etmek: Artmak, ziyadeleşmek.

إِذَا أَنْتَ أَكْرَمْتَ الْكَرِيمَ مَلَكَتْهُ
وَإِنْ أَنْتَ أَكْرَمْتَ اللَّئِيمَ تَمَرَّدَا¹

*hükümünce müminin şe'ni, kerîm ol-
maktır.² Senin ikramınla sana musah-
har olur. Zâhiren leîm bile olsa, iman ci-
hetinde kerîmdir. Evet fena bir adama
“İyisin iyisin.” desen, iyileşmesi ve iyi*

⇒ bakarsın ki seninle kendisi arasında düşman-
lık olan kişi candan, sıcak bir dost oluvermiş!”
(Fussilet sûresi, 41/34)

¹ “Haysiyetli, şerefli birine ikramda bulunursan,
onun gönlünü kazanırsın. Fakat haysiyetsiz, değer-
siz birine ikramda bulunsan da onun gönlüne
giremezsin.” (Ebu't-Tayyib el-Mütenebbî'ye ait
olan bu beyit için bkz.: İbn Kays, *Kıra'd-dayf*
1/251; el-Meydânî, *Mecmeu'l-emsâl* 1/14)

² Bkz.: Tirmizî, *birr* 41; Ebû Dâvûd, *edeb* 5; Ah-
med İbn Hanbel, *el-Müsned* 2/394.

Kerîm: Saygın, soylu,
âlicenap.

Musahhar: Emre âmâde,
hizmete hazır.

Leîm: Alçak, densiz, kötü.

adama “Fenasın fenasin.” desen, fena-
laşması çok vukû bulur. Öyle ise

وَإِذَا مَرُّوا بِاللَّغْوِ مَرُّوا كِرَامًا¹ ، وَإِنْ تَعْفُوا
gi-
bi desâtir-i kudsiye-i Kur’âniye’ye kulak
ver.. saadet ve selâmet ondadır.

Dördüncü Düstur: Ehl-i kin ve adâ-
vet; hem nefesine, hem mümin kardeşi-
ne, hem rahmet-i ilâhiyeye zulmeder,

¹ “O kullar, boş söz ve işlere rastladıklarında vakar-
la oradan geçip giderler.” (Furkan sûresi, 25/72)

² “Bununla beraber müsamaha eder, kusurlarına
bakmaz, affederseniz bu da sizin için bir fazilettir.
Çünkü Allah da Gafûr’dur, Rahim’dur.” (Teğâbün
sûresi, 64/14)

**Desâtir-i kudsiye-i
Kur’âniye:** Kur’ân-ı Ke-
rim’in mukaddes düstur-
ları, prensipleri.
Ehl-i kin ve adâvet: Kin

ve düşmanlık besleyen
kimseler.

Rahmet-i ilâhiye: Ce-
nâb-ı Hakk’ın rahmeti.

tecavüz eder. Çünkü kin ve adâvet ile nefsini bir azab-ı elîmde bırakır. Hasmına gelen nimetlerden azabı ve korkusundan gelen elemi nefesine çektirir, nefesine zulmeder. Eğer adâvet hasetten gelse, o bütün bütün azaptır. Çünkü haset, evvelâ hâsidi ezer; mahveder, yandırır.¹ Mahsût hakkında zararı ya azdır veya yoktur.

Hasedin çaresi: Hâsit adam, haset ettiği şeylerin âkıbetini düşünsün. Tâ anlasın ki; rakibinde olan dünyevî hü-sün ve kuvvet ve mertebe ve servet;

¹ Hasedin hasenâtı, dolayısıyla da hased edeni yiyip bitirmesini ifade eden hadisler için bkz.: Ebû Dâvûd, *edeb* 44; İbn Mâce, *zühd* 22.

Âkıbet: Sonuç, netice.

kıskanç.

Azâb-ı elîm: Elem verici azap.

Hüsün: Güzellik.

Hâsit: Haset eden,

Mahsût: hasede uğrayan, kıskanılan.

fânidir, muvakkattır.. faydası az, zahmeti çoktur. Eğer uhrevî meziyetler ise zâten onlarda haset olamaz. Eğer onlarda dahi haset yapsa ya kendisi riyakârdır, âhiret malını dünyada mahvetmek ister.. veyahut mahsûdu riyakâr zanneder, haksızlık eder, zulmeder.

Hem ona gelen musibetlerden memnun ve nimetlerden mahzun olup¹ kader ve rahmet-i ilâhiyeye, onun hakkında ettiği iyiliklerden küsüyor. Âdeta kaderi tenkit ve

¹ Allah'ın, başkalarına fazladan verdiği lütufları kıskanmamak gerektiğine dair bkz.: Nisâ sûresi, 4/32. Ayrıca bir mümine gelen nimetten rahatsız olmanın ve maruz kaldığı fenalıktan hoşlanmanın, mümine yakışmayan bir sıfat olduğunu ifade eden âyetler için bkz.: Âl-i İmran sûresi, 3/120; Tevbe sûresi, 9/50.

Muvakkat: Kısa süreli olan, daimi olmayan.

Riyâkâr: Gösteriş düşkü-

nü, iki yüzlü.

Uhrevî meziyet: Âhirete ait üstün, ayırıcı özellik.

rahmete itiraz ediyor. *Kaderi tenkit eden başını örse vurur, kırar. Rahmete itiraz eden, rahmetten mahrum kalır.*

Acaba, bir gün adâvete değmeyen bir şeye, bir sene kin ve adâvetle mukabele etmeyi hangi insaf kabul eder, bozulmamış hangi vicdana sığar? Hâlbuki mümin kardeşinden sana gelen bir fenalığı, bütün bütün ona verip, onu mahkûm edemezsin. Çünkü:

✓ *Evvelâ, kaderin onda bir hissesi var. Onu çıkarıp o kader ve kaza hissesine karşı rıza ile mukabele etmek gerektir.*

✓ *Sâniyen, nefis ve şeytanın hissesini de ayırıp, o adama adâvet değil, belki nefisine mağlûp olduğundan acımak ve nedâmet edeceğini beklemek...*

Sâniyen: İkinci olarak.

✓ *Sâlisen, sen kendi nefsinde görmediğin veya görmek istemediğin kusurunu gör, bir hisse de ona ver.*

✓ *Sonra bâki kalan küçük bir hisseye karşı en selâmetli ve en çabuk hasmını mağlûp edecek afv u safh ile ve ulüvv-ü cenâplıkla mukabele etsen, zulümden ve zarardan kurtulursun...*

Yoksa sarhoş ve divane olan ve şişeleri ve buz parçalarını elmas fiyatıyla alan cevherci bir Yahudi gibi beş paraya değmeyen fâni, zâil, muvakkat, ehemmiyetsiz umûr-u dünyeviyeye –güya ebedî dünyada durup ebedî beraber kalacak gibi– şedît

Safh: Hoş görme, müsamaha gösterme.

Sâlisen: Üçüncü olarak.

Şedit: Şiddetli.

Ulüvv-ü cenâplık:

Âlicenâplık, yüksek karakterlilik.

Umûr-u dünyeviye: Dünyaya ait işler.

Zâil: Biten, tükenen.

bir hırs ile ve dâimî bir kin ile mütemâdiyen bir adâvetle mukabele etmek, sîga-yı mübalâğa ile bir zalûmiyettir veya bir sarhoşluktur ve bir nevi divaneliktir.

İşte hayat-ı şahsiyeye bu derece muzır olan adâvete ve fikr-i intikama, –eğer şahsını seversen– yol verme ki kalbine girsin. Eğer kalbine girmiş ise, onun sözünü dinleme!

Bak, hakikat-bîn olan Hâfız Şirâzî’yi dinle: *دُنْيَا نَهْ مَتَاعِيسْتِي كِه اَرَزْدُ بِنَزَاعِي* Yani: “Dünya öyle bir metâ değil ki bir nizâa

Adâvet: Düşmanlık.

Fikr-i intikam: İntikam alma düşüncesi.

Hakikat-bîn: Hakikati gören.

Hayat-ı şahsiye: Şahsî, ferdî hayat.

Metâ: Mal.

Mütemadiyen: Devamlı, sürekli olarak.

Nizâ: Çekişme kavga.

Sîga-yı mübalâğa: Pekleştirme kalıbı, kipi.

Zalûmiyet: Pek büyük zalimlik.

değsin.” Çünkü fâni ve geçici olduğundan kıymetsizdir. Koca dünya böyle ise, dünyanın cüz’î işleri ne kadar ehemmiyetsiz olduğunu anlarsın!..

Hem demiş:

اَسَايْشُ دُوْغِيْتِي تَفْسِيْرُ اَيْنِ دُوْ حَرْفَسْتُ
بَا دُوْ سْتَانُ مُرُوْتُ بَا دُشْمَانَانُ مُدَارَا

Yani: “İki cihanın rahat ve selâmetini iki harf tefsir eder, kazandırır: Dostlarına karşı mürüvvetkârâne muâşeret ve düşmanlarına sulhkârâne muamele etmektir.”¹

¹ Hâfız Şirazî, *Dîvân-ı Hâfız Şirazî* s.4 (5. gazel).

Muâşeret: İnsanların bir arada hoşça, insanca yaşaması ile ilgili durumlar, görgü kaideleri.

Mürüvvetkârâne: Yiğitçe, dostça.

Sulhkârâne: Uyuşur ve uzlaşır bir tarzda.

Eğer derssen: “İhtiyâr benim elimde değil, fitratımda adâvet var. Hem damarıma dokundurmuşlar, vazgeçemiyorum.”

Elcevap: Sû-u huluk ve fena haslet eseri gösterilmezse.. ve gıybet gibi şeylerle ve muktezasıyla amel edilmezse, kusurunu da anlasa zarar vermez.¹ Madem ihtiyâr senin elinde değil, vazgeçemiyorsun. Senin mânevî bir nedamet, gizli bir tevbe ve zımnî bir istiğfar hükmünde olan kusurunu

¹ Bir kötülüğe niyetlenip onu işlemekten vazgeçen kimseye günah yazılmayacağını, hatta aksine bir de sevap yazılacağını ifade eden hadisler için bkz.: Buhârî, *tevhid* 34; Müslim, *îmân* 205.

Fitrat: Tabiat, yaratılış.	sebeb.
İhtiyâr: Seçme, tercih etme.	Nedâmet: Pişmanlık.
İstiğfar: Cenâb-ı Hak'tan af dileme.	Sû-u huluk: Kötü ahlak, kötü huyluluk.
Mukteza: Gerektirici	Zımnî: Dolaylı, üstü kapalı.

bilmen ve o haslette haksız olduğunu anlamın, onun şerrinden seni kurtarır.¹ Zâten bu mektubun bu mebhasını yazdık, tâ bu mânevî istiğfarı temin etsin.. haksızlığı hak bilmesin.. haklı hasmını, haksızlıkla teşhir etmesin.

Cây-ı dikkat bir hâdise: Bir zaman, bu garazkârâne tarafgirlik neticesi olarak gördüm ki; mütedeyyin bir ehl-i ilim, fikr-i siyasîsine muhalif bir âlim-i sâlihi, tekfir

¹ Kusurunu bilip pişman olmanın tevbe anlamına geleceğine ve bunun günaha keffaret olacağına dair bkz.: İbn Mâce, *zühhd* 30; Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 1/289, 376, 422, 423, 433; et-Tayâlisî, *el-Müsned* s.50.

Âlim-i salih: Dindar, iyi ilim adamı, ilmiyle amel eden.

Cây-ı dikkat: Dikkat çekici yer.

Ehl-i ilim: İlim adamı.

Fikr-i siyasî: Siyasî düşünce.

Garazkârâne: Kötü niyet besler bir tarzda.

Mebhas: Bahis, konu.

Mütedeyyin: Dindar, dine bağlı kimse.

Tekfir: Bir kimseyi kâfir olarak nitelemek, kâfir saymak.

derecesinde tezyif etti. Ve kendi fikrinde olan bir münafığı, hürmetkârâne medhetti. İşte siyasetin bu fena neticelerinden ürktüm, ¹أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ وَالسِّيَاسَةِ¹ dedim, o zamandan beri hayat-ı siyasiyeden çekildim.

Beşinci Vecih

Hayat-ı içtimaiyece inat ve tarafgirlik, gayet muzır olduğunu beyan eder.

Eğer denilse: Hadiste **إِخْتِلَافُ أُمَّتِي**² denilmiş.

¹ Şeytandan ve siyasetten Allah'a sığınırım.

² "Ümmetimin ihtilâfı rahmettir." (en-Nevevî, ⇨

Hayat-ı içtimaiye: Sosyal hayat.

Hürmetkârâne: Hürmet eder bir tarzda.

Hayat-ı siyasiye: Siyaset hayatı.

Tezyif etmek: Hafife almak, alay etmek.

- İhtilâf ise, tarafgirliği iktiza ediyor.
- Hem tarafgirlik marazı, mazlum avâmı zâlim havassın şerrinden kurtarıyor. Çünkü bir kasabanın ve bir köyün havası ittifak etseler, mazlum avâmı ezerler. Tarafgirlik olsa, mazlum bir tarafa ilticâ eder, kendisini kurtarır.
- Hem tesâdüm-ü efkârdan ve tehâlûf-ü ukûlden hakikat tamamıyla tezâhür eder.

⇨ *Şerhu Sahîh-i Müslim* 11/91, 92; *el-Kurtubî, el-Câmi' li ahkâmi'l-Kur'ân* 4/159; *es-Suyûtî, et-Tedribü'r-râvî* 2/175)

Avâm: Genel halk tabakası, sıradan kimseler.

Havas: İleri gelenler, seçkinler.

İktiza etmek: Gerektirmek

Maraz: Hastalık.

Tarafgirlik: Taraf tutma,

tarafkarlık.

Tehâlûf-ü ukul: Akılların ve bakış açılarının birbirinden farklı olması.

Tesâdüm-ü efkâr: Farklı fikirlerin çarpışması.

Tezâhür etmek: Ortaya çıkmak, belirlemek.

Elcevap:

Birinci suale deriz ki: *Hadisteki ihtilâf ise, müsbet ihtilâftır. Yani, her biri kendi mesleğinin tamir ve revâcına sa'yeder. Başkasının tahrip ve ibtâline değil, belki tekmil ve ıslahına çalışır. Amma menfî ihtilâf ise ki; garazkârâne, adâvetkârâne birbirinin tahribine çalışmaktır.. hadisin nazarında merduttur. Çünkü birbiriyle boğuşanlar, müsbet hareket edemezler.*

Adâvetkârâne: Düşmanca bir tarzda.

Islah etmek: İyileştirmek, düzeltmek.

Menfi ihtilâf: Olumsuz, yıkıcı farklılık, görüş ayrılığı.

Merdut: Reddedilmiş, kabul edilemez.

Müsbet hareket: Olumlu, yapıcı hareket.

Müsbet ihtilâf: Olumlu, yapıcı farklılık, görüş ayrılığı.

Sa'yetmek: Çalışmak.

Tekmil: Eksiğini giderme, tamamlama.

İkinci suale deriz ki: *Tarafgirlik eğer hak nâmına olsa, haklılara melce olabilir. Fakat şimdiki gibi garazkârâne, nefis hesabına olan tarafgirlik; haksızlara melcedir ki, onlara nokta-yı istinad teşkil eder. Çünkü garazkârâne tarafgirlik eden bir adama şeytan gelse, onun fikrine yardım edip taraftarlık gösterse, o adam o şeytana rahmet okuyacak. Eğer mukabil tarafa melek gibi bir adam gelse, ona –hâşâ– lânet okuyacak derecede bir haksızlık gösterecek.*

Üçüncü suâle deriz ki: *Hak nâmına, hakikat hesabına olan tesâdü-m-ü efkâr ise; maksatta ve esasta ittifak ile beraber, vesâilde ihtilâf eder. Hakikatin her*

Melce: Sığınak.

Nokta-yı istinad: Dayanak noktası.

Vesâil: Sebepler, vesileler.

köşesini izhar edip, hakka ve hakikate hizmet eder. Fakat tarafgirâne ve garazkârâne, firavunlaşmış nefs-i emmâre hesabına hodfürûşluk, şöhret-perverâne bir tarzdaki tesâdüm-ü efkârdan bârika-yı hakikat değil, belki fitne ateşleri çıkıyor. Çünkü maksatta ittifak lâzım gelirken, öylelerin efkârının küre-i arzda dahi nokta-yı telâkîsi bulunmaz. Hak nâmına olmadığı için, nihayetsiz müfritâne gider. Kabil-i iltiyâm olmayan

Bârika-yı hakikat: Hakikat şimşeği.

Hodfuruşluk: Kendini beğendirme, gösterişi sevme.

Kabil-i iltiyâm: Kapanması, kaynaması mümkün.

Küre-i arz: Yeryüzü.

Müfritâne: İleri gider,

aşırı bir tarzda.

Nefs-i emmâre: Şeytanın vesvese ve oyunlarına karşı koymayan, sürekli günah arzusunda olan nefis.

Nokta-yı telâkî: Buluşma, uzlaşma noktası.

Şöhret-perverâne: Şöhrete düşkün bir tarzda.

inşikaklara sebebiyet verir. Hâl-i âlem buna şahiddir.

Elhâsıl: ، وَالْبَغْضُ فِي اللَّهِ¹ ، الْحُبُّ لِلَّهِ² ،
olan desâtir-i âliye, düstur-u harekât olmazsa nifak ve şikak meydana alır.

¹ “İçte duyulacak sevgi ve nefret Allah için olmalıdır.” ‘Allah için sevme ve nefret etme’ bazı hadislerde amellerin en faziletlisi sayılmış; ^{*1} bazı hadislerde de imanın en güçlü bir bağı olduğuna dikkat çekilmiştir. ^{*2}

^{*1} Ebû Dâvûd, *sünnet* 2; Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 5/146; el-Bezzâr, *el-Müsned* 9/461.

^{*2} et-Tayâlisî, *el-Müsned* s.101; İbn Ebî Şeybe, *el-Musannef* 6/170, 172, 7/80.

² Her işte verilecek hüküm Allah için olmalıdır.

Desâtir-i âliye: Yüce düsturlar, prensipler.

Düstur-u harekât: Hareketlerde temel düstur, prensip.

İnşikak: Yarılma, bölün-

me, parçalanma.

Nifak: Münafıklık, iki yüzlülük.

Şikak: Anlaşmazlık, uyuşmazlık, ihtilâf.

Evet **وَالْحُكْمُ لِلَّهِ** demezse, o düsturları nazara almazsa, adâlet etmek isterken zulmeder.

- **Cây-ı ibret bir hâdise:** Bir vakit, İmam Ali (*radıyallâhu anhu*), bir kâfiri yere atmış. Kılıcını çekip keseceği zaman, o kâfir ona tükürmüş. O kâfiri bırakmış, kesmemiş. O kâfir, ona demiş ki: “Neden beni kesmedin?” Dedi: “Seni Allah için kesecektim. Fakat bana tükürdün, hiddete geldim. Nefsimin hissesi karıştığı için ihlâsım zedelendi. Onun için seni kesmedim.” O kâfir ona dedi: “Beni çabuk kesmen için seni hiddete getirmektir. Madem dininiz bu derece sâfi ve hâlistir, o din haktır.” dedi.¹

¹ Bkz.: Şeyh Şemseddin Sivasî, *Menâkıb-ı Çihâr Yâr-i Güzîn* (Osmanlıcası) s.294.

Cây-ı ibret: İbretlik. sını” gözeterek hareket
İhlâs: Daima “Allah rıza- etme düşüncesi.

• *Hem medar-ı dikkat bir vâkıa*: Bir zaman bir hâkim, bir hırsızın elini kestiği vakit eser-i hiddet gösterdiği için, ona dikkat eden âdil âmiri onu o vazifeden azletmiş. Çünkü şeriat nâmına, kanun-u ilâhî hesabına kesse idi, nefsi ona acıyacak idi. Ve kalbi hiddet etmeyip, fakat merhamet de etmeyecek bir tarzda kesecekti. Demek nefesine o hükümden bir hisse çıkardığı için, adâletle iş görmemiştir.

• *Cây-ı teessüf bir hâlet-i içtimaiye ve kalb-i İslâm'ı ağılatacak müthiş bir maraz-ı hayat-ı içtimaî*: “*Haricî düşmanların zuhur ve tehâcümünde dâhilî*

Cây-ı teessüf: Üzüntü verici.

Eser-i hiddet: Hiddet belirtisi.

Hâlet-i içtimaiye: Sosyal durum, hâl.

Kalb-i İslâm: İslâm'ın yüreği.

Maraz-ı hayat-ı içtimaî: Sosyal hastalık.

Medar-ı dikkat: Dikkat gerektiren, dikkate değer.

Tehâcüm: Üşüşme, topluca hücum etme.

adâvetleri unutmak ve bırakmak” olan bir maslahat-ı içtimaiyeyi en bedevî kavimler dahi takdir edip yaptıkları hâlde, şu cemaat-i İslâmiye’ye hizmet dâvâ edenlere ne olmuş ki; birbiri arkasında tehâcüm vaziyetini alan hadsiz düşmanlar varken, cüz’î adâvetleri unutmayıp, düşmanların hücumuna zemin hazır ediyorlar. Şu hâl bir sukuttur, bir vahşettir. Hayat-ı içtimaiye-i İslâmiye’ye bir hıyanettir.

- *Medar-ı ibret bir hikâye: Bedevî aşiretlerinden Hasenan aşiretinin birbiri-ne düşman iki kabilesi varmış. Birbirinden*

Cemaat-i İslâmiye: Müslüman topluluk.

Cüz’î: Küçük, az.

Hayat-ı içtimaiye-i İslâmiye: İslâmî sosyal hayat.

Maslahat-ı içtimaiye: Sosyal fayda, menfaat.

Medar-ı ibret: İbret sebebi, ibrete değer.

Sukut: Düşme, değer yitirme.

belki elli adamdan fazla öldürdükleri hâlde Sipkan veya Hayderan aşireti gibi bir kabile karşlarına çıktığı vakit; o iki düşman tâife, eski adâveti unutup omuz omuza verip, o haricî aşireti defedinceye kadar, dâhilî adâveti hatırlarına getirmezlerdi.

İşte ey müminler! Ehl-i iman aşiretine karşı tecavüz vaziyetini almış ne kadar aşiret hükmünde düşmanlar olduğunu bilir misiniz? Birbiri içindeki daireler gibi yüz daireden fazla vardır. Her birisine karşı tesânüd ederek, ele ele verip müdafaa vaziyeti almaya mecbur iken; onların hücumunu teshil etmek, onların harîm-i İslâm'a girmeleri için kapıları açmak hükmünde olan

Harîm-i İslâm: Yabancıların giremeyeceği, hürmet edilmesi gereken mukaddes yer.

Tesânüd: Dayanışma.

Teshil etmek: Kolaylaştırmak.

garazkârâne tarafgirlik ve adâvetkârâne inat, hiçbir cihetle ehl-i imana yakışır mı? O düşman daireler ehl-i dalâlet ve ilhaddan tut, tâ ehl-i küfrün âlemine, tâ dünyanın ehvâl ve mesâibine kadar birbiri içinde size karşı zararlı bir vaziyet alan, birbiri arkasında size hiddet ve hırs ile bakan, belki yetmiş nevi düşmanlar var. Bütün bunlara karşı kuvvetli silâhın ve siperin ve kalen, “Uhuvvet-i İslâmiye”dir. Bu “Kale-i İslâmiye”yi küçük adâvetlerle ve bahânelerle sarsmak, ne kadar hilâf-ı vicdan ve ne kadar hilâf-ı maslahat-ı İslâmiye olduğunu bil, ayıl!..

Ehl-i dalâlet ve ilhad:

Hidayetten ayrılan günahkâr ve inançsızlar.

Ehl-i iman: İman sahipleri, müminler.

Ehl-i küfür: İnançsızlar.

Ehvâl: Korkular.

Garazkârâne: Kötü niyet

besler bir tarzda.

Hilâf-ı maslahat-ı İslâmiye: İslâmiyet’in sunduğu faydalara ters, aykırı.

Mesâib: Musibetler.

Uhuvvet-i İslâmiye: İslâmî kardeşlik.

Ehâdis-i şerîfede gelmiş ki: “Âhîrzamanın Süfyan ve deccal gibi nifak ve zındıka başına geçecek eşhâs-ı müdhîşe-i muzırraları, İslâm’ın ve beşerin hırs ve şikakından istifade ederek az bir kuvvetle nev-i beşeri herc ü merc eder ve koca Âlem-i İslâm’ı esaret altına alır.”¹

¹ Deccal fitnesinden bahseden hadisler için bkz.: Müslim, *fiten* 119; İbn Mâce, *fiten* 23; Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 4/216-217; İbn Ebî Şeybe, *el-Musannef* 7/491.

Âhîrzaman: Kıyamete yakın son zaman dilimi.

Deccal: Âhîrzamanda geleceği bildirilen, insanlara, ahlâka ve tevhit düşüncesine savaş açacak, inkâr düşüncesini yayacak şahıs veya hükmî şahsiyet.

Eşhâs-ı müdhîşe-i muzırra: Müthiş zararlı şahıslar.

Herc ü merc: Allak bulak, karmakarışık

Nev-i beşer: İnsan türü.

Süfyan: Kıyametten önce gelmesi beklenen, dine ve insanlara zarar vermeye çalışacak kişi veya cereyan.

Ey ehl-i iman! Zillet içinde esaret altına girmemek isterseniz, aklınızı başınıza alınız! İhtilâfınızdan istifade eden zâlimlere karşı ¹ *إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ* *kale-i kudsiyesi içine giriniz, tahassun ediniz. Yoksa ne hayatınızı muhafaza ve ne de hukukunuzu müdafaa edebilirsiniz. Mâlûmdur ki, iki kahraman birbiriyle boğuşurken; bir çocuk, ikisini de dövebilir. Bir mizanda iki dağ birbirine karşı muvâzenede bulunsa; bir küçük taş, muvâzenelerini bozup onlarla oynayabilir.. birini yukarı, birini aşağı indirir.*

İşte ey ehl-i iman! İhtiraslarınızdan ve husûmetkârâne tarafgirliklerinizden

¹ “Müminler birbirleriyle ancak kardeşirler.” (Hucurât sûresi, 49/10)

Husumetkârâne: Düşmanca.

Kale-i kudsiye: Mukaddes kale.

Mizan: Terazî.

Muvazene: Tartma, ölçme.

Tahassun: Sığınmak.

kuvvetiniz hiçe iner, az bir kuvvetle ezilebilirsiniz. Hayat-ı içtimaiyenizle alâkanız varsa, **الْمُؤْمِنُ لِلْمُؤْمِنِ كَالْبُنْيَانِ** düstur-u âliyeyi düstur-u hayat yapınız, sefâlet-i dünyeviyyeden ve şekâvet-i uhreviyyeden kurtulunuz!..

Altıncı Vecih

Hayat-ı mâneviye ve sıhhat-i ubûdiyet, adâvet ve inat ile sarsılır.

¹ “Bir mümin diğer mümin için, duvarın birbirini perçinleyen tuğlası gibidir.” (Buhârî, *salât* 88; Müslim, *birr* 65; Tirmizî, *birr* 18)

Düstur-u âliye: Yüce düstur, prensip.

Hayat-ı mâneviye: Mânevî, dinî hayat.

Sefalet-i dünyeviye: Dünyada değersiz, aşağı bir durumda olma.

Sıhhat-i ubûdiyet: Kul-luğun sağlığı, düzgün işleyişi.

Şekâvet-i uhreviye: Ahiret’te mutsuz olma, cehenneme düşme.

Çünkü vâsıta-yı halâs ve vesile-i necat olan ihlâs zâyi olur. Zira tarafgir bir muannit, kendi a'mâl-i hayriyesinde hasmına tefevvuk ister. Hâlisen livechillâh amele pek de muvaffak olamaz. Hem hüküm ve muamelâtında tarafgirini tercih eder, adâlet edemez. İşte ef'âl ve a'mâl-i hayriyenin esasları olan ihlâs ve adâlet, husûmet ve adâvetle kaybolur.

Şu Altıncı Vecih çok uzundur. Fakat kabiliyet-i makam kısa olduğundan kısa kesiyoruz.

A'mâl-i hayriye: Hayırlı işler.

Ef'âl: Fiiller, işler.

Hâlisen livechillâh: "Sadecede Allah rızası için" anlamında Arapça bir deyim.

Husumet: Düşmanlık.

Ihlâs: Daima "Allah rızasını" gözeterek hareket etme düşüncesi.

Kabiliyet-i makam: Yerin elverişli, uygun olması.

Muamelât: Karşılıklı ilişkiler.

Muannit: İnatçı.

Tefevvuk: Üste çıkma, üstün olma.

Vasıta-yı halâs: Kurtuluş vasıtası.

Vesile-i necat: Selâmet, kurtuluş vesilesi.

İkinci Mebhas

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ¹
وَكَأَيِّنْ مِنْ دَابَّةٍ لَا تَحْمِلُ رِزْقَهَا اللَّهُ يَرْزُقُهَا
وَإِيَّاكُمْ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ²

Ey ehl-i iman! Sâbikan, adâvet ne kadar zararlı olduğunu anladın. Hem anla ki; adâvet kadar hayat-ı İslâmiye'ye en müthiş bir maraz-ı muzır dahi hırdır. *Hırs*,

¹ “Bütün mahlûkların rızıklarını veren, kâmil kuvvet ve tam iktidar sahibi olan Allah Teâlâ'dır.” (Zâriyât sûresi, 51/58)

² “Nice canlı mahlûk var ki rızıklarını kendileri taşıyamazlar. Ama sizi de bütün onları da rızıklandıran Allah'tır.” (Ankebût sûresi, 29/60)

Adâvet: Düşmanlık. dinî hayat.

Ehl-i iman: İnananlar, **Maraz-ı muzır:** Zararlı
müminler. hastalık.

Hayat-ı İslâmiye: İslâmî, **Sabikan:** Daha önce.

*sebeb-i haybettir ve illet ve zillettir. ve mahrumiyet ve sefâleti getirir. Evet, her milletten ziyade hırs ile dünyaya saldıran Yahudi milletin zillet ve sefâleti, bu hükme bir şahid-i kâtıdır.*¹

*Evet hırs, zîhayat âleminde en geniş bir daireden tut, tâ en cüz'î bir ferde kadar sû-u tesirini gösterir. Tevekkül-vâri taleb-i rızık ise, bilâkis medar-ı rahattır. ve her yerde hüsn-ü tesirini gösterir.*²

¹ Bu hususu ifade eden bazı âyet-i kerîmeler için bkz.: Bakara sûresi, 2/61, 96.

² Allah'a (*celle celâlüh*) hakkıyla tevekkül edenin, sabahleyin yuvasından aç çıkıp akşam karnı tok ⇨

Hüsn-ü tesir: Güzel, olumlu etki.

İllet: Hastalık.

Medar-ı rahat: Rahatlık sebebi.

Sebeb-i haybet: Mahrumiyet, istediğine ereme me sebebi.

Sû-u tesir: Kötü, olumsuz etki.

Şahid-i kâtı: Kesin şahit.

Tevekkül-vâri: Tevekkülle benzer.

Zîhayat: Canlı.

Zillet: Aşağılık, küçük düşme.

İşte bir nevi zîhayat ve rızka muhtaç olan meyvedar ağaçlar ve nebâtlar; tevekkül-vâri, kanaatkârâne yerlerinde durup hırs göstermediklerinden, rızıkları onlara koşup geliyor. Hayvanlardan pek fazla evlât besliyorlar. Hayvanât ise, hırs ile rızıkları peşinde koştukları için, pek çok zahmet ve noksaniyet ile rızıklarını elde edebiliyorlar. Hem hayvanât dairesi içinde zaaf ve acz lisân-ı hâliyle tevekkül eden yavruların meşrû ve mükemmel ve latîf rızıkları, hazine-i rahmetten verilmesi.. ve hırs ile rızıklarına saldıran canavarların

⇨ olarak dönen kuşlar gibi kolayca rızıkına kavuşacağına dair bkz.: Tirmizî, *zühd* 33; İbn Mâce, *zühd* 14; Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 1/30, 52.

Hayvanât: Hayvanlar.

Kanaatkârâne: Kanaatkârca, elindeki ile yetinir bir tarzda.

Latîf: Hoş,güzel.

Lisân-ı hâl: Hal dili, davranışların ortaya koyduğu anlam.

Meyvedar: Meyveli.

Noksaniyet: Eksiklik.

gayr-i meşrû ve pek çok zahmet ile kazandıkları nâhoş rızıkları gösteriyor ki: *Hırs, sebep-i mahrumiyettir. tevekkül ve kanaat ise, vesile-i rahmettir.*

Hem daire-i insaniye içinde her milletten ziyade hırs ile dünyaya yapışan ve aşk ile hayat-ı dünyeviyeğe bağlanan Yahudi milleti, pek çok zahmet ile kazandığı kendine faydası az, yalnız hazinedarlık ettiği gayr-i meşrû bir servet-i ribâî ile bütün milletlerden yedikleri sille-i zillet ve sefâlet, katl ve ihânet gösteriyor ki: *Hırs, maden-i zillet ve hasârettir.*

Daire-i insaniye: İnsanlık dairesi.

Gayr-i meşru: Haksız, hukuka aykırı.

Hayat-ı dünyeviye: Dünya hayatı.

Katl: Öldürme.

Maden-i zillet ve hasâret: Küçük düşme ve

kaybetme sebebi.

Servet-i ribâî: Fâiz serveti.

Sille-i zillet: Küçük düşürücü, aşağılayıcı tokat.

Vesile-i rahmet: Cenâb-ı Hakk'ın rahmetine nail olma sebebi.

Hem harîs bir insan, her vakit hasârete düştüğüne dair o kadar vâkıalar var ki, ¹ الْحَرِيصُ خَائِبٌ خَاسِرٌ¹ darb-ı mesel hükümüne geçmiş, umumun nazarında bir hakikat-i âmme olarak kabul edilmiştir. Madem öyledir; *eğer malı çok seversen, hırs ile değil, belki kanaat ile malı talep et, tâ çok gelsin.*

Ehl-i kanaat ile ehl-i hırs, iki şahsa benzer ki; büyük bir zâtın divanhânesine

¹ “Aşırı hırs gösteren, umduğunu bulamaz ve kaybeder.” (Bkz.: İbn Kays, *Kıra'd-dayf* 4/301; el-Meydânî, *Mecmeu'l-emsâl* 1/214)

Darb-ı mesel: Atasözü.

Dîvân-hâne: Kabul salonu, saraylarda odaların dışında dîvân kurulan büyük salon.

Ehl-i hırs: Hırslı, aç gözlü kimseler.

Ehl-i kanaat: Elinde bu-

lunan ile yetinen, gözü tok kimseler.

Hakikat-i âmme: Herkesin kabul ettiği genel gerçek.

Harîs: Hırslı, açgözlü.

Hasâret: Kayıp, zarar.

giriyorlar. Birisi kalbinden der: “Beni yalnız kabul etsin, dışarıdaki soğuktan kurtulsam bana kâfidir. En aşağıdaki iskemleyi de bana verseler, lütuftur.” İkinci adam güya bir hakkı varmış gibi ve herkes ona hürmet etmeye mecbur imiş gibi mağrurâne der ki: “Bana en yukarı iskemleyi vermeli.” O hırs ile girer, gözünü yukarı mevkilere diker, onlara gitmek ister. Fakat divanhâne sahibi onu geri döndürüp aşağı oturtur. Ona teşekkür lâzımken, teşekkürre bedel kalbinden kızıyor. Teşekkür değil, bilâkis hâne sahibini tenkit ediyor. Hâne sahibi de ondan istiskal ediyor. Birinci adam, mütevâziâne giriyor; en aşağıdaki iskemleye oturmak istiyor. Onun o kanaati,

İstiskal etmek: Rahatsız kibirli bir tarzda.

olmak, hoşlanmadığını hissettirmek.

Mütevâziâne: Alçak gönüllü olarak.

Mağrurâne: Gururlu,

divanhâne sahibinin hoşuna gidiyor. “Daha yukarı iskemleye buyurun!” der. O da gittikçe teşekkürâtını ziyadeleştirir, memnuniyeti tezâyüd eder.

İşte dünya bir divanhâne-i Rahmân’dır. Zemin yüzü, bir sofrayı rahmettir. Derecât-ı erzak ve merâtib-i nimet dahi, iskemleler hükmündedir. Hem en cüz’î işlerde de herkes hırsın sû-u tesirini hissedebilir.

• Meselâ iki dilenci bir şey istedikleri vakit; hırs ile ilhâh eden dilenciden istiskal edip vermemek, diğer sakin dilenciye

Derecât-ı erzak: Türlü türlü rızıklar.

Dîvanhâne-i Rahmân: Cenâb-ı Hakk’ın rahmeti ile insanları şükürlerini arz etmeleri için huzuruna kabul ettiği büyük salon.

İlhâh etmek: Zorlamak,

ısrar etmek.

Merâtib-i nimet: Çeşit çeşit nimetler.

Sû-u tesir: Kötü, olumsuz etki.

Teşekkürât: Teşekkürler.

Tezâyüd etmek: Artmak, ziyadeleşmek.

merhamet edip vermek, herkes kalbinde hisseder.

- Hem meselâ gecede uykun kaçmış, sen yatmak istesen, lâkayt kalsan uykun gelebilir. Eğer hırs ile uyku istesen: “Aman yatayım, aman yatayım.” dersen, bütün bütün uykunu kaçırsın.

- Hem meselâ mühim bir netice için birisini hırs ile beklersin; “Aman gelmedi, aman gelmedi.” deyip en nihayet hırs senin sabrını tüketip kalkar gidersin. Bir dakika sonra o adam gelir, fakat beklediğin o mühim netice bozulur.

Şu hâdisâtın sırrı şudur ki: Nasıl ki bir ekmeğin vücûdu; tarla, harman, değirmen, fırına terettüp eder. Öyle de

Hâdisât: Hâdiseler. rine düşme, gerekme.

Terettüp: Ait olma, üzere- **Vücûd:** Varlık, var olma.

tertib-i eşyada bir teennî-i hikmet vardır.¹ Hırs sebebiyle teennî ile hareket etmediği için, o tertipli eşyadaki mânevî basamakları mürâat etmez. Ya atlar, düşer.. veya hut bir basamağı noksan bırakır, maksada çıkamaz.

İşte ey derd-i maîşetle sersem olmuş ve hırs-ı dünya ile sarhoş olmuş kardeşler! Hırs bu kadar muzır ve belâlı bir şey olduğu hâlde, nasıl hırs yolunda

¹ “Teennînin ilâhi hikmetten kaynaklandığına dair bkz.: Tirmizî, *birr* 65; Ebû Ya’lâ, *el-Müsned* 7/247. Ayrıca teennînin, Allah (celle celâlüh) tarafından sevilen önemli vasıflardan olduğuna dair bkz.: Müslim, *îmân* 25, 26; Ebû Dâvûd, *edeb* 149; Tirmizî, *birr* 66.

Derd-i maîşet: Geçim derdi.

Mürâat etmek: Uymak, riayet etmek.

Teennî: Dikkat, temkin, acele etmeme.

Teennî-i hikmet: Her şeyi yerli yerince yapma.

Tertib-i eşya: Eşyanın var oluşunda görülen tertip, düzen.

her zilleti irtikâp.. ve haram-helâl demeyip her malı kabul.. ve hayat-ı uhreviyeye lâzım çok şeyleri feda ediyorsunuz? Hatta erkân-ı İslâmiye'nin mühim bir rüknü olan zekâtı, hırs yolunda terk ediyorsunuz? Hâlbuki zekât, her şahıs için sebab-i bereket¹ ve dâfi-i beliyât-ıdır.² Zekâtı vermeyenin her hâlde elinden zekât kadar bir mal çıkacak; ya

¹ Zekât ve sadakanın bereket sebebi olduğuna dair bkz.: Bakara sûresi, 2/261; Hadîd sûresi, 57/18; Buhârî, zekât 8, tevhid 23; Müslim, zekât 63, 64.

² Zekât ve sadakanın belâları defettiğine dair bkz.: el-Aclûnî, Keşfü'l-hafâ 2/30; Ayrıca daha geniş bilgi için bkz.: Tirmizî, zekât 28; el-Beyhakî, Şuabü'l-îmân 3/245.

Dâfi-i beliyât: Belâları def eden, uzaklaştıran.

Erkân-ı İslâmiye: İslâm'ın esasları, şartları.

Hayat-ı uhreviye: Âhiret hayatı.

İrtikâp: Kötü bir fiilde bulunma, yanlış bir şey yapma.

Rükün: Esas, temel dayanak.

*lüzumsuz yerlere verecektir, ya bir mu-
sibet gelip alacaktır.*

Hakikatli bir rüya-yı hayâliyede, Birinci Harb-i Umumî'nin beşinci senesinde, bir acîb rüyada benden soruldu:

“Müslümanlara gelen bu açlık, bu zâyiat-ı mâliye ve meşakkat-i bedeniye nedendir?”

Rüyada demiştim:

“Cenâb-ı Hak, bir kısım maldan onda bir^{1(Hâşiye-1)} veya bir kısım maldan kırkta

1 (Hâşiye-1) Yani her sene taze verdiği buğday gibi mallardan onda bir.*1 ↻

Harb-i Umumî: Dünya Savaşı.

Meşakkat-i bedeniye: Bedenî zorluklar, zahmetler.

Rüya-yı hayâliye: Misal âleminde görülen bir hadise.

Zâyiat-ı maliye: Mâlî kayıplar, maddî zararlar.

bir¹(Hâşiye-2) *kendi verdiği malından birisini*

⇨ *1 Nehir ve yağmur sularının suladığı şeylerden zekât olarak öşür (onda bir) alınacağını beyân eden hadis için bkz.: Buhârî, *zekât* 55; Müslim, *zekât* 7; Tirmizî, *zekât* 14; Ebû Dâvûd, *zekât* 12; Nesâî, *zekât* 25; İbn Mâce, *zekât* 17; Muvatta, *zekât* 33.

1 (Hâşiye-2) Yani eskiden verdiği kırktan ki, her senede galiben ve lâakal ribh-i ticarî^{*1} ve nesl-i hayvanî^{*2} cihetiyle o kırktan taze olarak on adet verir.

*1 Ticaret mallarından kırkta bir oranında zekât alınacağına dair bkz.: Muhammed İbnü'l-Hasan eş-Şeybânî, *el-Mebsût* 2/97-98; el-Kâsânî, *Bedâiu's-sanâi'* 2/20-28; İbnü'l-Hümâm, *Şerhu Fethu'l-kadîr* 2/214.

*2 Hayvanların cinsine ve sayısına göre değişen zekât oranlarıyla ilgili bkz.: Muhammed İbn ⇨

Gâliben: Çoğunlukla, nesli.
genellikle.

Lâakal: En az.

Ribh-i ticarî: Ticarî kâr,
kazanç.

Nesl-i hayvanî: Hayvan

bizden istedi, tâ bize fukarâların dualarını kazandırısın ve kin ve hasetlerini men et-sin. Biz hırsımız için tamahkârlık edip ver-medik. Cenâb-ı Hak, *müterâkim zekâtı-nı* kırkta otuz, onda sekizini aldı. Hem her senede yalnız bir ayda *yetmiş hikmetli bir açlık* bizden istedi. Biz nefsimize acı-dık, muvakkat ve lezzetli bir açlığı çekme-dik. Cenâb-ı Hak ceza olarak *yetmiş ci-hetle belâlı bir nevi orucu* beş sene ceb-ren bize tutturdu. Hem yirmi dört saatte birtek saati, *hoş ve ulvî, nurâni ve faydalı*

❖ Hasan eş-Şeybânî, *el-Mebsût* 2/1-4; el-Kâsânî, *Bedâiu's-sanâi'* 2/28-35; İbnü'l-Hümâm, *Şerhu Fethu'l-kadîr* 2/171-185.

Cebren: Zorla.

Muvakkat: Kısa süreli, geçici.

Müterâkim: Yığılmış,

birikmiş.

Tamahkârlık: Açgözlü-lük.

Ulvî: Yüce.

bir nevi tâlimât-ı rabbâniyeyi bizden istedi. Biz tembellik edip, o namazı ve niyazı yerine getirmedik. O tek saati, diğer saatlere katarak zâyî ettik. Cenâb-ı Hak onun keffareti olarak, beş sene tâlim ve tâlimat ve koşturmakla bize bir nevi namaz kıldırdı.” demiştim.

Sonra ayıldım, düşündüm, anladım ki; o rüya-yı hayâliyede pek mühim bir hakikat vardır. Yirmi Beşinci Söz’de, medeniyetle hükm-ü Kur’ân’ı muvâzene bahsinde isbat ve beyan edildiği üzere; beşerin hayat-ı içtimaîsinde bütün ahlâksızlığın ve bütün ihtilâlâtın menşei iki kelimedir:

Birisi: “Ben tok olduktan sonra, başkası açlıktan ölse bana ne!”

Hayat-ı içtimaî: Sosyal hayat.

İhtilâlât: İhtilâller.

Menşey: Kaynak, asıl,

esas.

Tâlimât-ı rabbâniye:

Cenâb-ı Hakk’ın “Rab”

sifatından gelen emirleri.

İkincisi: “Sen çalış, ben yiyeyim.”

Bu iki kelimeyi de idâme eden, cereyân-ı ribâ ve terk-i zekâtıdır. Bu iki müthiş maraz-ı içtimaîyi tedavi edecek tek çare, zekâtın bir düstur-u umumî suretinde icrâsıyla, vücûb-u zekât¹ ve hurmet-i ribâdır.² Hem değil yalnız eşhasta ve hususî cemaatlerde, belki umum nev-i beşerin saadet-i hayatı için en mühim

¹ Zekâtın farz olduğunu bildiren âyetler için bkz.: Bakara sûresi, 2/43, 83, 110, 277; Nisâ sûresi, 4/77; Tevbe sûresi, 9/5, 11; Hac sûresi, 22/41, 78;

...

² Fâizin haram olduğunu bildiren âyetler için bkz.: Bakara sûresi, 2/275, 276; Âl-i İmran sûresi, 3/130.

Cereyan-ı ribâ: Fâiz alış verişi.

Düstur-u umumî: Genel prensip.

Eşhas: Şahıslar.

İdâme etmek: Devam ettirmek, sürdürmek.

Nev-i beşer: İnsan türü.

Terk-i zekât: Zekâtı terk etmek.

bir rükün, belki devam-ı hayat-ı insaniye için en mühim bir direk, zekâttır. Çünkü beşerde, havas ve avâm iki tabaka var. Havastan avâma merhamet ve ihsan ve avâmdan havassa karşı hürmet ve itaati temin edecek, zekâttır.

Yoksa yukarıdan avâmın başına zulüm ve tahakküm iner, avâmdan zenginlere karşı kin ve isyan çıkar. İki tabaka-yı beşer dâimî bir mücadele-i mâneviyede, bir keşmekeş-i ihtilâfta bulunur. Gele gele tâ Rusya'da olduğu gibi, sa'y ve sermaye mücadelesi suretinde boğuşmaya başlar.

Devam-ı hayat-ı insaniye: İnsanca yaşamanın devamı.

Havas: İleri gelenler, seçkinler.

İhsan: İyilik.

Keşmekeş-i ihtilâf: İhtilâf karmaşası.

Mücadele-i mâneviye: Mânevî çekişme.

Sa'y: Çalışma, gayret, çaba.

Tahakküm: Zorla baskı altına alma, boyun eğdirme.

Ey ehl-i kerem ve vicdan ve ey ehl-i sehâvet ve ihsan! İhsanlar, zekât nâmına olmazsa üç zararı var. Bazen de faydasız gider. Çünkü Allah nâmına vermediğin için:

- Mânen minnet ediyorsun, bîçâre fakiri minnet esareti altında bırakıyorsun.¹
- Hem makbul olan duasından mahrum kalıyorsun.
- Hem hakikaten Cenâb-ı Hakk'ın malını ibâdına vermek için bir tevziât memuru

¹ Yaptığı ihsanları başa kakanların, verdikleri sadakaların boşa çıkacağını, minnet etmeyenler için ise Allah katında mükâfatlar olduğunu ifade eden âyet ve hadisler için bkz.: Bakara sûresi, 2/262-264; Müslim, *îmân* 171; Tirmizî, *büyû*' 5; Ebû Dâvûd, *libâs* 25.

Ehl-i kerem ve vicdan: İbâd: Kullar.

Vicdan sahibi, şerefli, asil kimseler.

Tevziât memuru: Dağıtım memuru.

olduğun hâlde, kendini sahib-i mal zannedip bir küfrân-ı nimet ediyorsun.

Eğer zekât nâmına versen:

- Cenâb-ı Hak nâmına verdiğin için bir sevap kazanıyorsun.
- Bir şükrân-ı nimet gösteriyorsun.
- O muhtaç adam dahi sana tabasbus etmeye mecbur olmadığı için, izzet-i nefsi kırılmaz.. ve duası senin hakkında makbul olur.

Evet zekât kadar, belki daha ziyade nâfile ve ihsan, yahut sâir suretlerde verip riya ve şöhret gibi, minnet ve tezlil gibi zararları kazanmak nerede?..

İzzet-i nefis: Haysiyet, onur.

Küfrân-ı nimet: Nankör-körlük.

Riyâ: Gösteriş.

Şükrân-ı nimet: Minnet-

tarlık, nimete karşı şükretmek.

Tabasbus: Yaltaklanma.

Tezlil: Birisini tahkir etme, aşağılama, zelil ve hakir bulma.

Zekât nâmına o iyilikleri yapıp, hem farzı eda etmek; hem sevabı, hem ihlâsı, hem makbul bir duayı kazanmak nerede?..

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ
الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ¹

اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ الَّذِي
قَالَ: الْمُؤْمِنُ لِلْمُؤْمِنِ كَالْبُنْيَانِ الْمَرْصُوصِ
يَشُدُّ بَعْضُهُ بَعْضًا، وَقَالَ: الْقِنَاعَةُ كَنْزٌ لَا
يَفْنَى، وَعَلَى إِلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ، أَمِينَ.
وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ²

¹ “Sübhansın yâ Rab! Senin bize bildirdiğinden başka ne bilebiliriz ki? Her şeyi hakkıyla bilen, her şeyi hikmetle yapan sensin.” (Bakara sûresi, 2/32)

² “Allahım! ‘Mümin, diğer mümin için birbirini perçinleyen duvar gibidir.’^{*1} ve ‘Kanaat, bitip-tükenme

bilmeyen bir hazinedir.’^{*2} buyuran Efendimiz Hz. Muhammed’e (*sallallâhu aleyhi ve sellem*), O’nun âl ve ashabının hepsine salât ve selâm eyle, âmîn... Âlemlerin Rabbi Allah’a hamdolsun.”

^{*1} Buhârî, *salât* 88; Müslim, *birr* 65; Tirmizî, *birr* 18.

^{*2} et-Taberânî, *el-Mu’cemü’l-eusat* 7/84; el-Beyhakî, *ez-Zühd* 2/88.

Hâtîme

Gıybet Hakkındadır

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ¹ ، وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ
بِحَمْدِهِ²

Yirmi Beşinci Söz'ün Birinci Şûlesi'nin Birinci Şuâ'ının Beşinci Noktası'nın makam-ı zem ve zecrin misallerinden olan birt tek âyetin, mucizâne altı tarzda gıybetten

¹ Her türlü noksan sıfatlardan uzak olan Allah'ın adıyla.

² "Hiç bir şey yoktur ki, O'nu hamd ile beraber tesbih (tenzih) ediyor bulunmasın." (İsrâ sûresi, 17/44)

Gıybet etmek: Herhangi bir kimseyi arkadan çekiştirmek, gıyabında hoşuna gitmeyen bir şey söylemek.

Yerme ve sakındırma üslûbunun kullanıldığı yer.

Mucizâne: Mucizeli bir şekilde.

Makam-ı zem ve zecr:

tenfir etmesi; Kur'ân'ın nazarında gıybet ne kadar şenî bir şey olduğunu tamamıyla gösterdiğinden, başka beyana ihtiyaç bırakmamış. Evet Kur'ân'ın beyanından sonra beyan olamaz, ihtiyaç da yoktur.

İşte ¹ **أَيُّحِبُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا** âyetinde altı derece zemmi, zemmeder. Gıybetten altı mertebe şiddetle zecreder. Şu âyet bilfiil gıybet edenlere müteveccih olduğu vakit, manası gelecek tarzda oluyor. Şöyle ki:

¹ “Hiç sizden biriniz ölmüş kardeşinin cesedini dişlemekten hoşlanır mı?” (Hucurât sûresi, 49/12)

Bilfiil: Gerçekten, bizzat.

Müteveccih: Yönelmiş, yönelik

Şenî: Çirkin, iğrenç.

Tenfir: Nefret ettirme, soğukluk verip uzaklaştırma.

Zecr etmek: Men etmek, engellemek, caydırmak.

Zemmi zemmetmek: İnsanları (bazı hatalarından ötürü) ayıplamayı ayıplamak.

Mâlûmdur; âyetin başındaki hemze, sormak (âyâ) mânâsındadır. O sormak mânâsı, su gibi âyetin bütün kelimelerine girer. Her kelimedede bir hükm-ü zımnî var, işte:

Birincisi, hemze ile der: “Âyâ, sual ve cevap mahalli olan *aklınız* yok mu ki, bu derece çirkin bir şeyi anlamıyor?”

İkincisi, يُحِبُّ lafzıyla der: “Âyâ, sevmek ve nefret etmek mahalli olan *kalbiniz* bozulmuş mu ki, en menfur bir işi sever?”

Üçüncüsü, أَحَدُكُمْ kelimesiyle der: “Cemaatten hayatını alan *hayat-ı içtimaiye*

Âyâ: Şüphe ve hayret ifade eden “acaba, mümkün mü?” gibi mânâlarda kullanılan bir edât.

Hayat-ı içtimaiye: Sosyal hayat.

Hükm-ü zımnî: Dolaylı, üstü kapalı hüküm.

Menfûr: Nefret edilen, iğrenilen şey.

ve medeniyetiniz ne olmuş ki, böyle hayatınızı zehirleyen bir ameli kabul eder?

Dördüncüsü, أَنْ يَأْكُلَ لَحْمٍ kelâmıyla der: “İnsanîyetiniz ne olmuş ki böyle canavarcasına arkadaşınızı diş ile parçalamayı yapıyorsunuz?”

Beşincisi, أَخِيهِ kelimesiyle der: “Hiç rikkat-i cinsiyeniz, hiç sıla-yı rahminiz yok mu ki, böyle çok cihetlerle kardeşiniz olan bir mazlumun şahs-ı mânevîsini insafsızca dişliyorsunuz? Ve hiç aklınız yok mu ki kendi âzânızı kendi dişinizle divane gibi ısıyorsunuz?”

Altıncısı, مَيْتًا kelâmıyla der: “Vicdanınız

Âzâ: Uzuvarlar, organlar.

Rikkat-i cinsiye: Hemcinslere karşı incelik, nezaket içerisinde olma, şefkat etme.

Sıla-yı rahim: Yakınları ziyaret etme, ihtiyaçlarını gözetme.

Şahs-ı mânevî: Hükmi şahsiyet.

nerede? *Fıtratınız* bozulmuş mu ki, en muhterem bir hâlde bir kardeşinize karşı, etini yemek gibi en müstekreh bir işi yapıyorsunuz?”

Demek şu âyetin ifadesiyle ve kelimelerin ayrı ayrı delâletiyle **zem ve gıybet, aklen ve kalben ve insaniyeten ve vicdanen ve fıtraten ve milliyeten mezmumdur.** İşte bak nasıl şu âyet, îcâzkârâne altı mertebe zemmi zemmetmekle, i'câzkârâne altı derece o cürümden zecreder.

Gıybet, ehl-i adâvet ve haset ve inadın

Delâlet: İşaret etme, gösterme.

Ehl-i adâvet ve haset ve inat: İnsanlara karşı düşmanca davranan kıskanç ve inatçı kimseler.

Fıtrat: Tabiat, yaratılış.

İ'câzkârâne: Mucizeli bir

şekilde.

İcâzkarâne: Oldukça kısa ve özlü bir şekilde.

Mezmum: Ayıplanan, yerilen.

Müstekreh: Tiksinti duyulan şey, iğrenç.

en çok istimâl ettikleri alçak bir silâhtır. İzzet-i nefis sahibi, bu pis silâha tenezzül edip istimâl etmez. Nasıl meşhur bir zât demiş:

أَكْبَرُ نَفْسِي عَنْ جَزَاءٍ لِعِيَّةٍ
وَكُلُّ اغْتِيَابٍ جُهْدٌ مَنْ لَا لَهُ جُهْدٌ¹

Yani: “Düşmanıma gıybetle ceza vermekten nefsimi yüksek tutuyorum ve tenezzül etmiyorum. Çünkü gıybet, zayıf ve zelil ve aşağıların silâhıdır.”

Gıybet odur ki: Gıybet edilen adam hazır olsa idi ve işitse idi, kerahet edip darılacaktı. Eğer doğru dese, zâten gıybettir.

¹ Nâsıf el-Yâzicî, Şerhu Dîvân el-Mütenebbî 1/429.

İstimâl etmek: Kullanmak.

İzzet-i nefis: Haysiyet,

onur.

Kerahet etmek: İğrenmek, tiksinmek.

Eğer yalan dese; hem gıybet, hem iftiradır. İki katlı çirkin bir günahdır.¹

Gıybet, mahsus birkaç maddede caiz olabilir:²

• **Birisi:** Şekvâ suretinde bir vazifedar adama der, tâ yardım edip o münkeri, o kabahati ondan izâle etsin ve hakkını ondan alsın.

• **Birisi de:** Bir adam onunla teşrik-i mesâî etmek ister. Senin ile meşveret eder. Sen de sırf maslahat için garazsız olarak,

¹ Bkz.: Müslim, *birr* 70; Tirmizî, *birr* 23; Ebû Dâvûd, *edeb* 35.

² en-Nevevî, *el-Ezkâr* s.360-362, 366.

Garaz: Kötü kasıt, düşmanca niyet.

Maslahat: Fayda, menfaat.

Meşveret etmek: Fikir alış verişinde bulunmak, fikir danışmak.

Münker: Suç, kabahat.

Şekvâ: Şikâyet.

Teşrik-i mesai: İş birliği, birlikte çalışma.

Vazifedar: Vazifeli, görevli.

meşveretin hakkını eda etmek için¹ desen: “Onun ile teşrik-i mesâî etme. Çünkü zarar göreceksin.”

• **Birisi de:** Maksudı, tahkir ve teşhir değil; belki maksudı, tarif ve tanıtırmak için dese: “O topal ve serseri adam filân yere gitti.”

• **Birisi de:** O gıybet edilen adam fâsık-ı mütecâhirdir. Yani fenalıktan sıkılmıyor, belki işlediği seyyiâtla iftihar ediyor,

¹ Müslüman kardeşiyle ilgili kendisine fikir danışılan şahsın, bu istişarenin hakkını vermesi gerektiğine dair bkz.: İbn Mâce, *edeb* 37; Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 3/418-419, 4/259; et-Tayâlisî, *el-Müsned* s.185.

Fâsık-ı mütecâhir: Açık-tan açığa kimseden sıkılmadan günah işleyen, işlediği günah ile övünerek başkalarına rahatça anlatabilen kimse.

Seyyiât: Günahlar, kötülükler.

Tahkir: Hakaret etme, küçük düşürme.

Teşhir: Göz önüne serme, meşhur etme.

zulmü ile telezzüz ediyor, sıkılmayarak âşikâre bir surette işliyor.¹

İşte bu mahsus maddelerde garazsız ve sırf hak ve maslahat için gıybet caiz olabilir. Yoksa *gıybet, nasıl ateş odunu yer bitirir; gıybet dahi a'mâl-i sâlihayı yer bitirir.*

Eğer gıybet etti veyahut isteyerek dinledi;² o vakit

¹ Utanma duygusu kalmamış açıktan günah işleyen kimsenin arkasından konuşmanın, gıybet olmayaacağına dair bkz.: el-Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ* 10/210; el-Kudâî, *Müsnedü'ş-Şihâb* 1/263.

² Peygamber Efendimiz'in gıybet dinlemeyi yasakladığına dair bkz.: el-Heysemî, *Mecmeu'z-zevâid* 8/91; Hatîb el-Bağdâdî, *Târîhu Bağdâd* 8/225. Ayrıca bir kardeşinin arkasından konuşulmasına ⇨

A'mâl-i sâliha: Salih ameller, iyi işler.

Âşikâre: Açıkça.

Telezzüz etmek: Hoşlanmak, zevk almak.

اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لَنَا وَ لِمَنْ اٰغْتَبٰنَا¹ demeli, sonra gıybet edilen adama ne vakit rast gelse, “Beni helâl et.” demeli!..

اَلْبَاقِي هُوَ اَلْبَاقِي²

Said Nursî

⇨ müsaade etmeyen kimseyi Allah'ın cehennemden koruyacağına dair bkz.: Tirmizî, *birr* 20; Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 6/449.

¹ “Allahım! Bizi ve gıybetini yapmış olduğumuz kimseleri bağışla.” Buradaki hususu değişik şekilde ifade eden “Kim, mümin kardeşinin gıybetini yapar da, sonra o kardeşi için Cenâb-ı Hakk'a istiğfarda bulunursa onun bu tavrı, yaptığı gıybet keffaret olur.” anlamındaki hadis için bkz.: Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-evliyâ* 3/254; el-Beyhakî, *Şuabü'l-îmân* 5/317.

² Kendinden başka her şeyin fâni olduğu gerçek Bâkî, Allah'tır.

[Ukuvvet ile İlgili Muhtelif Yerler]

[28. Lem'a'dan (Latîf Nükteler'den)]

Bu parça çok kıymetlidir

Birinci Nükte

Cenâb-ı Hak kemâl-i kereminden ve merhametinden ve adâletinden, iyilik içinde muaccel bir mükâfat ve fenalıklar içinde muaccel bir mücâzât derc etmiştir. Hasenâtın içinde, âhiretin sevabını andıracak mânevî lezzetler, seyyiâtın içinde,

Derc etmek: Yerleştirmek, içine koymak.

Hasenât: Sevaplar, iyilikler.

Kemâl-i kerem: Pek büyük, kusursuz bir cömertlik.

Muaccel: Öne alınmış, öncelikli.

Mücâzât: Cezalandırma.

Seyyiât: Günahlar, kötülükler.

âhiretin azâbını ihsâs edecek mânevî cezalar derc etmiştir.

Meselâ, müminler mâbeyninde muhabbet, ehl-i iman için güzel bir hasenedir. O hasene içinde, âhiretin maddî sevabını andıracak mânevî bir lezzet, bir zevk, bir inşirâh-ı kalb derc edilmiştir. Herkes kalbine müracaat etse bu zevki hisseder.

Meselâ, müminler mâbeyninde husûmet ve adâvet bir seyyiedir. O seyyie içinde, kalb ve ruhu sıkıntılarla boğacak bir azâb-ı vicdânîyi, âlicenap ruhlara hissettirir. Ben kendim, belki yüz defadan fazla

Adâvet: Düşmanlık.

Âlicenap: Yüksek karakterli, faziletli.

Ehl-i iman: İnananlar, müminler.

Hasene: Sevap, iyilik.

Husûmet: Hasım olma,

hasımlık, düşmanlık.

İhsâs etmek: Hissettirmek, duyurmak.

İnşirâh-ı kalb: Gönül rahatlığı, iç huzuru.

Mâbeyn: Ara, arası.

Seyyie: Kötülük, günah.

tecrübe etmişim ki, bir mümin kardeşe adâvetim vaktinde, o adâvetten öyle bir azap çekiyordum; şüphe bırakmıyordu ki, bu seyyieme muaccel bir cezadır, çektiriyor.

Meselâ, hürmete lââyık zâtlara hürmet ve merhamete lââyık olanlara merhamet ve hizmet, bir hasenedir, bir iyiliktir. Bu iyilikte sevab-ı uhrevîyi ihsâs eder derecede öyle bir zevk, lezzet vardır ki, hayatını feda etmek derecesine o hürmeti, o merhameti ileri götürür. Validenin çocuğa merhametindeki şefkat vasıtasıyla kazandığı zevk ve mükâfat için hayatını o merhamet yolunda feda eder dereceye gider. Yavrusunu kurtarmak için arslana saldıran bir tavuk, hayvanât milletinde bu hakikate bir misaldir. Demek, merhamet ve hürmette muaccel

Sevâb-ı uhrevî: Âhîret'e ait sevap.

bir mükâfat var; âlihimmat ve âlicenap insanlar onları hisseder ki, kahramanâne bir vaziyet alıyorlar.

Hem, meselâ, hırs ve israfta öyle bir ceza var ki, şekvâlî, meraklı, mânevî ve kalbî bir ceza insanı sersem eder. Ve haset ve kıskançlıkta öyle bir muaccel ceza var ki, o hased, haset edeni yakar.¹ Hem tevekkül ve kanaatte öyle bir mükâfat var ki, o lezzetli muaccel sevap, fakr ve hâcâtın belâsını ve elemi izâle eder.

¹ Hasedin hasenâtı, dolayısıyla da hased edeni yeyip bitirmesini ifade eden hadisler için bkz.: Ebû Dâvûd, *edeb* 44; İbn Mâce, *zühd* 22.

Âlicenap: Yüksek karakterli, faziletli

Âlihimmat: Çok gayretli, pek çalışkan.

Fakr: Fakirlik.

Hâcât: İhtiyaçlar.

Haset: Çekememezlik, kıskançlık.

İzâle etmek: Gidermek, yok etmek.

Kahramanâne: Kahramanca, yiğitçe.

Şekvâ: Şikayet.

Tevekkül: Allah'a güvenmek, sebeplere tevessül ettikten sonra neticeyi Allah'a bırakmak.

Hem, meselâ, gurur ve kibirde öyle bir ağır yük var ki, mağrur adam herkesten hürmet ister; ve istemek sebebiyle istiskal gördüğünden, daima azap çeker. Evet, hürmet verilir, istenilmez. Hem, meselâ, tevâzuda ve terk-i enâniyette öyle lezzetli bir mükâfat var ki, ağır bir yükten ve kendini soğuk beğendirmekten kurtarır.

Hem, meselâ, sû-u zan ve sû-u tevilde, bu dünyada muaccel bir ceza var. ¹ مَنْ دَقَّ دُقَّ

¹ “Ne yaparsan onu bulursun.” Aynı husus, “Zerre ağırlığınca hayır yapan onu bulur, Zerre ağırlığınca şer yapan da onu bulur.” (Zilzâl sûresi, 99/7-8) meâlindeki âyet-i kerîmelerde ve “Kim mü’min kardeşini bir kusurundan ötürü ayıplarsa, aynı kusuru işlemedikçe vefat etmez.” (Tirmizî, kıyâmet 53) hadîs-i şerifinde ifade ediliyor.

İstiskâl görmek: Küçük ve hor görülme, istenmemek.

Sû-u tevil: Kötü, olumsuz yorumlama.

Sû-u zan: Kötü, olumsuz düşünme.

Terk-i enâniyet: Bencilliği, egoizmi terk etmek.

kaidesiyle, sû-u zan eden, sû-u zanna mâruz olur. Mümin kardeşinin harekâtını sû-u te'vil edenlerin harekâtı, yakın bir zamanda sû-u teville uğrar, cezasını çeker.

Ve hâkezâ, bütün ahlâk-ı hasene ve seyyie bu mikyâsa göre ölçülmeli. Ben rahmet-i ilâhiyeden ümit ederim ki, Risale-i Nur'dan bu zamanda tezâhür eden mânevî i'câz-ı Kur'ânî'yi zevk eden zâtlar, bu mânevî ezvâkı hissederler; sû-u ahlâka müptelâ olmayacaklar, inşâallah.

Ahlâk-ı hasene ve seyyie: Güzel ve kötü ahlâk.

Ezvâk: Zevkler.

Hâkezâ: Bunun gibi, böylece.

İ'câz-ı Kur'ânî: İnsanları, benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-i Kerim üslûbu.

Mikyâs: Ölçü aleti, ölçek.

Rahmet-i ilâhiye: Cenâb-ı Hakk'ın rahmeti.

Sû-u ahlâk: Kötü ahlâk.

Tezâhür etmek: Ortaya çıkmak, belirlemek.

[13. Lem'a'nın 13. İşaretinden]

Üçüncü Nokta

İnsanın hayat-ı içtimâyesini ifsat eden bir desîse-i şeytâniye şudur ki: Bir müminin bir tek seyyiesiyle, bütün hasenâtını örter. Şeytanın bu desîsesini dinleyen insafsızlar, o mümine adâvet ederler. Hâlbuki Cenâb-ı Hak, Haşir'de adâlet-i mutlaka ile mîzan-ı ekberinde a'mâl-i mükellefîni tarttığı zaman, hasenâtı seyyiâta galibiyeti,

A'mâl-i mükellefîn: Dinin emir ve yasakları ile yükümlü olanların işledikleri fiiller.

Adâlet-i mutlaka: Tamamıyla, sırf adâlet.

Adâvet: Düşmanlık.

Desîse-i şeytaniye: Şeytanca hile, oyun.

Hasenât: Sevaplar, iyilikler.

Hayat-ı içtimaiye: Sosyal hayat.

İfsat etmek: Bozmak, fesada uğratmak.

Mîzan-ı ekber: Pek büyük terazi, mahşerde herkesin amellerinin tartılacağı büyük terazi.

Seyyiât: Günahlar, kötülükler.

Seyyie: Kötülük, günah.

mağlûbiyeti noktasında hükmeyleyler.¹ Hem seyyiâtın esbabı çok ve vücudları kolay olduğundan, bazen bir tek hasene ile çok seyyiâtını örter.

Demek bu dünyada, o adâlet-i ilâhiye noktasında muâmele gerektir. Eğer bir adamın iyilikleri fenalıklarına kemmiyeten veya keyfiyeten ziyâde gelse, o adam muhabbete ve hürmete müstehaktır. Belki kıymettar bir tek hasene ile, çok seyyiâtına nazar-ı af ile bakmak lâzımdır. Hâlbuki insan, fitratındaki zulüm damarıyla, şeytanın telkiniyle, bir zâtın yüz hasenâtını bir

¹ Bkz.: A'râf sûresi, 7/8-9; Mü'minûn sûresi, 23/102-103; Kâria sûresi, 101/6-9.

Esbap: Sebepler.

Kemiyeten: Nicelik, sayı olarak.

Keyfiyeten: Nitelik olarak.

Nazar-ı af: Hoşgörü, müsamaha.

Telkin: Fikir aşılama, kabul ettirme.

tek seyyie yüzünden unuttur, mümin kardeşine adâvet eder, günahlara girer. Nasıl bir sinek kanadı göz üstüne bırakılsa bir dağ setreder, göstermez. Öyle de, insan garaz damarıyla, sinek kanadı kadar bir seyyie ile dağ gibi hasenâtı örter, unuttur, mümin kardeşine adâvet eder, insanların hayat-ı içtimâiyesinde bir fesât âleti olur.

Garaz: Kötü kasıt, düşmanca niyet.

Setretmek: Örtmek.

[*Hutbe-i Şâmiye'den*]

Dördüncü Kelime

Bütün hayatımda, hayat-ı içtimâiye-i beşeriyeden kat'î bildiğim ve tahkikatların bana verdiği netice şudur ki:

Muhabbete en lââyık şey muhabbet-
tir; ve husûmete en lââyık sıfat husûmettir.
Yani, hayat-ı içtimâiye-i beşeriyeyi temin
eden ve saadete sevk eden muhabbet ve
sevmek sıfatı, en ziyade sevmeye ve mu-
habbete lââyıktır. Ve hayat-ı içtimâiye-i be-
şeriyeyi zîr ü zeber eden düşmanlık ve adâ-
vet, her şeyden ziyade nefrete ve adâvete
ve ondan çekilmeye müstahak ve çirkin

Hayat-ı içtimâiye-i beşe-
riye: Toplum hayatı.

Husûmet: Hasımlık,
düşmanlık.

Tahkikat: Bir şeyin doğ-

ru olup olmadığını araş-
tırmak, incelemek.

Zîr ü zeber: Darmadağın,
paramparça.

ve muzır bir sıfattır. Bu hakikat, Risale-i Nur'un Yirmi İkinci Mektub'unda izahıyla beyan edildiğinden burada kısa bir işaret ediyoruz. Şöyle ki:

Husûmet ve adâvetin vakti bitti. İki harb-i umumî adâvetin ne kadar fena ve tahrip edici ve dehşetli zulüm olduğunu gösterdi. İçinde hiç bir fayda olmadığı tezâhür etti. Öyleyse, düşmanlarımızın seyyiâtı –tecavüz olmamak şartıyla– adâvetinizi celb etmesin. Cehennem ve azab-ı ilâhî kâfidir onlara...

Bazen insanın gururu ve nefisperestliği, şuursuz olarak, ehl-i imana karşı haksız

Ehl-i iman: İnananlar, müminler.

Harb-i umumî: Dünya savaşı.

Nefisperestlik: Nefsin arzu ve isteklerine aşırı

bir şekilde düşkün olmak.

Seyyiât: Günahlar, kötülükler.

Tezâhür etmek: Ortaya çıkmak, belirtmek.

olarak adâvet eder; kendini haklı zanneder. Halbuki, bu husûmet ve adâvetle, ehl-i imana karşı muhabbete vesile olan iman, İslâmiyet ve cinsiyet gibi kuvvetli esbabı istihfaf etmektir, kıymetlerini tenzil etmektir. Adâvetin ehemmiyetsiz esbaplarını, muhabbetin dağ gibi sebeplerine tercih etmek gibi bir dîvâneliktir.

Madem muhabbet adâvete zıttır; ziyâ ve zulmet gibi hakikî içtimâ edemezler. Hangisinin esbabı galip ise, o, hakikatiyle kalbde bulunacak; onun zıddı hakikatiyle olmayacak. Meselâ, muhabbet hakikatiyle bulunsa, o vakit adâvet şefkate, acımaya inkılâp eder. Ehl-i imana karşı vaziyet bu-

Cinsiyet: Aynı cinsten olma, cins bağı.

Esbap: Sebepler.

İçtimâ etmek: Toplanmak.

İnkılâp etmek: Dönüşmek.

İstihfaf: Küçümseme, hafife alma.

Tenzil etmek: İndirmek, düşürmek

Ziyâ: Işık.

Zulmet: Karanlık.

dur. Yahut adâvet, hakikatiyle kalbde bulunsa, o vakit muhabbet, mûmâşât ve karışmamak, zâhiren dost olmak sûretine döner. Bu ise tecavüz etmeyen ehl-i dalâlete karşı olabilir.

Evet, muhabbetin sebepleri, iman, İslâmiyet, cinsiyet ve insaniyet gibi nuranî, kuvvetli zincirler ve mânevî kalelerdir. Adâvetin sebepleri, ehl-i imana karşı küçük taşlar gibi bir kısım hususî sebeplerdir. Öyleyse, bir Müslüman'a hakikî adâvet eden, o dağ gibi muhabbet esbaplarını istihfâf etmek hükmünde büyük bir hatadır.

Elhâsıl: Muhabbet, uhuvvet, sevmek,

Ehl-i dalâlet: Doğru yoldan ayrılanlar.

Elhâsıl: Hasılı, son olarak, netice olarak.

Mûmâşât: Bir kimsenin fikrine katılıyormuş gibi görünme, ayak

uydurma.

Tecavüz etmek: Haddi aşmak, ileri gitmek.

Uhuvvet: Kardeşlik.

Zâhiren: Görünüşte, görünüşe göre.

İslâmiyet'in mizâcıdır, râbitasıdır. Ehl-i adâvet, mizâcı bozulmuş bir çocuğa benziyor ki, ağlamak ister; bir şey arıyor ki onunla ağlasın. Sinek kanadı kadar ehemmiyetsiz bir şey, ağlamasına bahane olur.

Hem insafsız, bedbîn bir adama benzer ki, sû-u zan mümkün oldukça hüsn-ü zan etmez.¹ Bir seyyie ile on haseneyi örter. Bu ise, seciye-i İslâmiye olan insaf ve hüsn-ü zan bunu reddeder.

¹ Sû-u zandan kaçınma mevzuunda Müslüman'ın Müslüman'a davranış üslûbu da diyebileceğimiz İslâmî ahlâkı çok veciz ve belîğ ifade eden hadis-i şerifler için bkz.: Buhârî, *nikâh* 45, *edeb* 57, 58; Müslim, *birr* 28-34.

Bedbîn: Kötümser, karamsar.

Ehl-i adâvet: İnsanlara karşı düşmanca davranan kimseler.

Hasene: Sevap, iyilik.

Hüsn-ü zan: İyi olumlu düşünme.

Mizâc: Tabiat, huy.

Râbita: Bağ, münasebet.

Seciye-i İslâmiye: İslâmiyet'e ait karakter, huy.

Seyyie: Kötülük, günah.

Sû-u zan: Kötü, olumsuz düşünme.

[Kastamonu Lâhikası'ndan]

[150. Mektup]

Aziz, sıddık kardeşlerim,

Birden ruhuma gelmiş bir endişeyi beyan ediyorum.

Ehl-i dalâlet, Risale-i Nur'un elmas kılıçlarına mukabele edemedikleri için, şakirtleri içinde, derd-i maîşet cihetinden ve bahar mevsimi gafletinden istifade ederek –meşrepler veya hissiyatları muhalefetinden zayıf damarları bulup– şakirtleri içindeki tesânüdü sarsmak istediklerini hissettim ve anladım. Sakın, çok dikkat ediniz, içinize bir

Aziz: Kıymetli, seçkin.

Meşrep: Yol, tarz, tabiat.

Derd-i maîşet: Geçim derdi.

Sıddık: Pek dürüst, pek vefalı.

Ehl-i dalâlet: Doğru yoldan ayrılanlar.

Tesânüd: Dayanışma.

mübâyenet düşmesin. İnsan hatadan hâlî olamaz; fakat tevbe kapısı açıktır.

Nefis ve şeytan, sizi, kardeşinize karşı itiraza ve haklı olarak tenkide sevkettiği vakit, deyiniz ki: “Biz, değil böyle cüz’î hukukumuzu, belki hayatımızı ve haysiyetimizi ve dünyevî saadetimizi Risale-i Nur’un en kuvvetli râbitası olan tesânüde feda etmeye mükellefiz. O bize kazandırdığı netice itibarıyla dünyaya, enâniyete ait her şeyi feda etmek vazifemizdir.” deyip nefsinizi susturunuz. Medar-ı nizâ bir mesele varsa meşveret ediniz. Çok sıkı tutmayınız; herkes

Cüz’î: Küçük, az.

Enâniyet: Benlik, gurur.

Hâlî: Boş, uzak.

Medâr-ı nizâ: Çekişme kavga sebebi.

Meşveret etmek: Fikir

alış verişinde bulunmak, fikir danışmak.

Mübâyenet: Ayrılık, uyuşmazlık.

Mükellef: Sorumlu, yükümlü.

bir meşrepte olmaz. Müsamahayla birbirine bakmak şimdi elzemdır.

Umum kardeşlerimize birer birer selâm ederiz.

Said Nursî

[Târihçe-i Hayat'tan]

[Uhuwvet için bir düsturu beyan edeceğim
ki o düsturu cidden nazara almalısınız:]

*Hayat, vahdet ve ittihadın neticesi-
dir. İmtizaçkârâne ittihat gittiği vakit,
mânevî hayat da gider.*

1 *وَلَا تَنَازَعُوا فَتَفْشَلُوا وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ*
işaret ettiği gibi, tesanüd bozulsa cemaatin ta-
dı kaçar. Bilirsiniz ki üç elif ayrı ayrı yazılsa
kıymeti üçtür. Tesanüd-ü adedî ile içtima et-
se, yüz on bir kıymetinde olduğu gibi, sizin

¹ “Sakın birbirinizle ihtilâf etmeyin; sonra korkuya kapılıp zaafa düşersiniz, rüzgârınız (kuvvetiniz) gider.” (Enfâl sûresi, 8/46)

İçtimâ etmek: Toplanmak.

İmtizaçkârâne: Uyuşur ve katılır bir tarzda.

İttihat: Birleşme.

Tesanüd: Dayanışma.

Tesanüd-ü adedî: Sayıların satır üzerinde yan yana, omuz omuza gelmesi.

Uhuwvet: Kardeşlik.

Vahdet: Birlik.

gibi üç-dört hâdim-i hak, ayrı ayrı ve tak-simü'l-a'mâl olmamak cihetiyle hareket etseler, kuvvetleri üç-dört adam kadardır. Eğer hakikî bir uhuvvetle, birbirinin fazi-letleriyle iftihar edecek bir tesanüdle, bir-birinin aynı olmak derecede bir tefâni sır-ıyla hareket etseler, o dört adam, dört yüz adam kuvvetinin kıymetindedirler.

Sizler koca Isparta'yı değil, belki büyük bir memleketi tenvir edecek elektriklerin makinistleri hükmündesiniz. Makinenin çarkları birbirine muavenete mecburdur. Hem birbirini kıskanmak değil, belki bilâkis birbirinin fazla kuvvetinden memnun olurlar. Şuurlu farzettığımız bir çark, daha

Hâdim-i hak: Hakkın hizmetkârı.

Muavenet: Yardım, yardımlaşma.

Taksîmü'l-a'mâl: İşlerin paylaşımı.

Tefânî: Arkadaşlarının meziyet ve hisleri ile yetinmesini bilme, fedakârlık.

Tenvir etmek: Aydınlatmak.

kuvvetli bir çarkı görse memnun olur. Çünkü vazifesini tahfif ediyor. *Hak ve hakikatin, Kur'ân ve imanın hizmeti olan büyük bir hazine-i âliye*yi omuzlarında taşıyan zâtlar, kuvvetli omuzlar altına girdikçe iftihar eder, minnettar olur, şükreder.

Sakın birbirinize tenkit kapısını açmayınız. Tenkit edilecek şeyler kardeşlerinizden hariç dairelerde çok var. Ben nasıl sizin meziyetinizle iftihar ediyorum, o meziyetlerden ben mahrum kaldıkça, sizde bulunduğundan memnun oluyorum, kendimindir telâkkî ediyorum. Siz de Üstadınızın nazarıyla birbirinize bakmalısınız. Âdeta, herbiriniz ötekinin faziletlerine naşir olunuz.

Bediüzzaman

Hazine-i âliye: Değerli, büyük hazine.

Nâşir: Neşreden, yayan.

Tahfif etmek: Hafifletmek.

Telâkkî etmek: Kabullemek, benimsemek.

[Barla Lâhikası'ndan]

[120. Mektup]

Kardeşlerimizden İslâmköylü Hâfız Ali Efendi, kendine rakip olacak diğer bir kardeşimiz hakkında gösterdiği hiss-i uhuvveti, çok kıymettar gördüğüm için size beyan ediyorum:

O zât yanıma geldi; ötekinin hattı, kendisinin hattından iyi olduğunu söyledim. “O daha çok hizmet eder.” dedim. Baktım ki, Hâfız Ali kemâl-i samimiyet ve ihlâsla, onun tefevvukuyla iftihar etti, telezzüz eyledi. Hem Üstadının nazar-ı muhabbetini

Hiss-i uhuvvet: Kardeşlik hissi.

Kemâl-i samimiyet ve ihlâs: Mükemmel bir samimiyet ve içtenlik.

Nazar-ı muhabbet:

Severek bakma, hoşlanıp kabullenme.

Tefevvuk: Üste çıkma, üstün olma.

Telezzüz eylemek: Hoşlanmak, zevk almak.

celb ettiği için memnun oldu. Onun kalbine dikkat ettim, gösteriş değil, samimî olduğunu hissettim. Cenâb-ı Allah'a şükrettim ki kardeşlerim içinde bu âli hissi taşıyanlar var. İnşaallah bu his büyük hizmet görecek. Elhamdülillâh, yavaş yavaş o his bu civarımızdaki kardeşlere sirayet ediyor.

Said Nursî

Âli: Yüce.

Celb etmek: Kendine çekmek.

Sirayet: Birbirine geçme, nüfûz etme.

[14. Şuâ'dan]

بِسْمِهِ سُبْحَانَهُ¹

Aziz, sıddık kardeşlerim,

Bu dünyada, hususan bu zamanda, hususan musibete düşenlere ve bilhas-
sa Nur şakirtlerindeki dehşetli sıkıntılara ve me'yûsiyetlere karşı en tesirli çare, birbirine teselli ve ferah vermek ve kuvve-i mâneviyesini takviye etmek ve fedâkâr hakikî kardeş gibi birbirinin gam ve hüznü ve sıkıntılarını merhem sürmek ve tam şefkatle kederli kalbini okşamaktır.

¹ Her türlü noksan sıfatlardan uzak olan Allah'ın adıyla.

Aziz: Kıymetli, seçkin.

Kuvve-i mâneviye: Mâ-nevi güç.

Me'yûsiyet: Ümitsizlik.

Sıddık: Pek dürüst, pek vefalı.

Mâbeynimizdeki hakikî ve uhrevî uhuvvet, gücenmek ve tarafgirlik kaldırmaz.

Madem ben size bütün kuvvetimle itimat edip bel bağlamışım ve sizin için, değil yalnız istirahatimi ve haysiyetimi ve şerefimi, belki sevinçle ruhumu da feda etmeye karar verdiğimi bilirsiniz, belki de görüyorsunuz.

Hatta kasemle temin ederim ki, sekiz gündür Nur'un iki rüknü zâhirî birbirine nazlanmak ve teselli yerine hüznün vermek olan ehemmiyetsiz hâdisenin, bu sırada benim kalbime verdiği

Kasem: Yemin.

Mâbeyn: Ara, arası.

Rükün: Esas, temel dayanak.

Tarafgirlik: Taraf tutma,

tarafçılık.

Uhrevî uhuvvet: Âhret kardeşliği.

Zâhirî: Görünen, görünürdeki.

azap cihetiyle, “Eyvâh, eyvâh! el-amân, el-amân! Yâ Erhamerrâhimîn, medet! Bizi muhafaza eyle. Bizi cin ve insî şeytanların şerrinden kurtar. Kardeşlerimin kalblerini birbirine tam sadâkat ve muhabbet ve uhuvvet ve şefkatle doldur!” diye hem ruhum, hem kalbim, hem aklım feryat edip ağladılar.

Ey demir gibi sarsılmaz kardeşlerim, bana yardım ediniz. Meselemiz çok naziktir. Ben sizlere çok güveniyordum ki, bütün vazifelerimi şahs-ı mânevînize bırakmıştım. Siz de, bütün kuvvetinizle benim imdadıma koşmanız lâzım geliyor. Gerçi hâdiseniz pek cüz'î ve geçici

El-amân, el-amân:
“Aman Yâ Rabbî!” anlamında Arapça bir ünlem ifadesi.

Erhamerrâhimîn: Mer-

hametlilerin en merhametlisi Allah (c.c.).

Şahs-ı mânevî: Hükmî şahsiyet.

ve küçük idi. Fakat saatimizin zembereğine ve gözümüzün hadekasına gelen bir saç, bir zerrecik dahi incitir. Ve bu noktada ehemmiyetlidir ki, maddî üç patlak ve mânevî üç müşahedeler tam tamına haber verdiler.

Said Nursî

Hadeka: Gözbebeği.

Müşahede: Görme, şahit olma.

[14. Şuâ'dan]

بِسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Aziz, sıddık, muhlis kardeşlerim,

Bizler imkân dairesinde bütün kuvve-timizle Lem'a-yı İhlâs'ın düsturlarını ve hakikî ihlâsın sırrını mâbeynimizde ve birbirimize karşı istimâl etmek, vücup derecesine gelmiş. Kat'î haber aldım ki, üç aydan beri buradaki has kardeşleri birbirine karşı meşrep veya fikir ihtilâfıyla bir soğukluk vermek için üç adam tayin edilmiş. Hem metin Nurcuları usandırmakla sarsmak ve nazik ve tahammülsüzleri evhamlandırmak ve hizmet-i nuriyeden vazgeçirmek için sebepsiz mahkememizi

İstimâl etmek: Kullanmak.

Lem'a-yı İhlâs: Yirmi Birinci Lem'a, İhlâs Risalesi.

Muhlis: Her hâli içten

ve riyâsız olan, kendini Allah'ın rızasına odaklamış kimse.

Vücup: Gereklilik, zarûrîlik.

uzatıyorlar. Sakın, sakın! Şimdiye kadar mâbeyninizdeki fedakârâne uhuvvet ve samimâne muhabbet sarsılmasın. Bir zerre kadar olsa bile, bize büyük zarar olur. (.....) *Bizler birbirimize lüzum olsa ruhumuzu feda etmeye hizmet-i Kur'âniye ve imaniyemiz iktiza ettiği hâlde, sıkıntıdan veya başka şeylerden gelen titizlikle hakikî fedakârlar birbirine karşı küsmeye değil, belki kemâl-i mahviyet ve tevazu ve teslimiyetle kusuru kendine alır, muhabbetini, samimiyetini ziya-deleştirmeye çalışır. Yoksa habbe kubbe olup tamir edilmeyecek bir zarar verebilir. Sizin ferasetinize havale edip kısa kesiyorum.*

Said Nursî

Feraset: Bir şeyi çabuk sezme yeteneği, keskin ve hızlı idrak kabiliyeti.

Habbe: Tohum, tane.

İktiza etmek: Gerek-mek.

Kemâl-i mahviyet: Son derece alçak gönüllülük.

Kardeşlerimden rica ederim ki: Sıkıntı veya ruh darlığından veya nefis ve şeytanın desîselerine kapılmaktan veya şuursuzluktan, arkadaşlardan sudûr eden fena ve çirkin sözleriyle birbirine küsmesinler ve “Haysiyetime dokundu.” demesinler. Ben o fena sözleri kendime alıyorum. Damarınıza dokunmayın, bin haysiyetim olsa kardeşlerimin mâbeynindeki muhabbete ve samimiyete feda ederim.

Said Nursî

Desîse: Hile, oyun.

Sudûr etmek: Meydana gelmek.

Kaynakların Tesbitinde Faydalanılan Eserler

el-Aclûnî, İsmâîl b. Muhammed (v.1162); *Keşfü'l-hafâ ve müzîlü'l-ilbâs*, I-II, Müessesetü'r-risâle, Beyrut, 1988.

Ahmed b. Hanbel, Ebû Abdullah eş-Şeybânî (164-241 h.); *el-Müsned*, I-VIII, Müessesetü Kurtuba, Mısır, tsz.

el-Beyhakî, Ebû Bekr Ahmed b. el-Huseyn (384-458 h.); *es-Sünenü'l-kübrâ*, I-X, Mektebetü Dâri'l-bâz, Mekke, 1414/1994.

el-Beyhakî, Ebû Bekr Ahmed b. el-Huseyn (384-458 h.); *Şuabü'l-îmân*, [Tahkîk: Muhammed es-Saîd Besyûnî ez-Zağlûl], I-IX, Dâru'l-kütübi'l-ilmîyye, Beyrut, 1410/1990.

_____, Ebû Bekr Ahmed b. el-Huseyn (384-458 h.); *ez-Zühd*, Müessesetü'l-kütübi's-sekâfiyye, Beyrut, 1996.

el-Bezzâr, Ebû Bekr Ahmed b. Amr b. Abdülhâlık (215-292 h.); *el-Müsned*, I-IX, Müessesetü ulûmi'l-Kur'ân/Müessesetü'l-ulûmi ve'l-hikem, Beyrut/Medine, 1409 h.

- el-Buhârî**, Ebû Abdullâh Muhammed b. İsmâîl (v.256 h.); *Sahîhu'l-Buhârî*, I-VIII, el-Mektebetü'l-İslâmiyye, İstanbul, 1979.
- ed-Dârimî**, Abdullah b. Abdirrahmân (181-255 h.); *es-Sünen*, I-II, Dâru'l-kitâbi'l-Arabî, Beyrut, 1407/1987.
- e-Deylemî**, Ebû Şucâ' Şîreveyh b. Şehredâr (445-509 h.), *el-Müsnedü'l-firdevs bi me'sûri'l-hitâb*, [Tahkîk: Muhammed es-Saîd Besyûnî ez-Zağlûl], Dâru'l-kütübi'l-ilmiyye, Beyrut, 1986.
- Ebû Dâvûd**, Süleyman b. Eş'as es-Sicistânî (202-275 h.); *es-Sünen*, [Tahkîk: Muhammed Muhsin Abdülhamîd], I-IV, el-Mektebetü'l-İslâmiyye, İstanbul, tsz.
- Ebû Nuaym**, Ahmed b. Abdillâh el-İsbehânî (v.430 h.); *Hilyetü'l-evliyâ ve tabakâtü'l-asfiyâ*, I-X, Dâru'l-Kitâbi'l-Arabî, Beyrut-1405 h.
- Ebû Ya'lâ**, Ahmed b. Ali b. el-Müsennâ (210/307 h.); *el-Müsned*, I-XIII, Dâru'l-me'mûn li't-türâs, Dimaşk, 1404/ 1984.

el-Gazâlî, Ebû Hâmid Muhammed b. Muhammed (450-505 h.); *İhyau ulûmi'd-dîn*, I-IV, Dâru'l-ma'rife, Beyrut, tsz.

Hatîb el-Bağdâdî, Ahmed b. Ali Ebû Bekr (393-463 h.); *Târîhu Bağdâd*, I-XIV, Dâru'l-kütübi'l-ilmiyye, Beyrut, tsz.

el-Heysemî, Ali b. Ebû Bekr (v.807 h.); *Mecmeu'z-zevâid*, I-X, Dâru'r-rayyân li't-türâs/Dâru'l-kütübi'l-Arabî, Kahire/ Beyrut, 1407 h.

el-Humeydî, Abdullah b. ez-Zübeyr Ebû Bekr (v.219 h.); *el-Müsned*, I-II, Dâru'l-kütübi'l-ilmiyye/Mektebetü'l-Mütenebbî, Beyrut/Kahire, tsz.

İbn Ebî Şeybe, Abdullah b. Muhammed (v.235 h.); *el-Musannef fi'l-ehâdis ve'l-âsâr*, [Tahkîk: Kemal Yusuf el-Hût], I-VII, Mektebetü'r-ruşd, Riyad, 1409 h.

İbn Hibbân, Ebû Hâtim Muhammed el-Büstî (v. 354 h.), *el-İhsân fî takrîbi Sahîh İbn Hibbân*, [Tertîb: Alâüddîn Ali b. Belbânî; Tahkîk ve ta'lîk: Şuayb el-Arnaût], I-XVII, Müessesetü'r-risâle, Beyrut, 1988.

- İbnü'l-Hümâm**, Muhammed b. Abdilvâhid es-Sîvâsî (v.681 h.); *Şerhu Feth'l-kadîr*, I-VII, Dâru'l-fikr, Beyrut, tsz.
- İbn Kays**, Abdullah b. Muhammed b. Ubeyd b. Süfyân (208-281 h.), *Kura'd-dayf*, I-V, Advâü's-selef, Riyad, 1997.
- İbn Mâce**, Muhammed b. Yezîd el-Kazvînî (207-275 h.); *es-Sünen*, I-II, Dâru'l-fikr, Beyrut, tsz.
- el-Kalkaşendî**, Ahmed b. Ali (v.821 h.); *Subhu'l-a'şâ fî sinâati'l-inşâ*, I-VIII, Dâru'l-fikr, Dimaşk, 1987.
- el-Kâsânî**, Alâüddîn (v.587 h.); *el-Bedâiu's-sanâi'*, I-VII, Dâru'l-kitâbi'l-Arabî, Beyrut, 1982.
- el-Kudâî**, Muhammed b. Selâme b. Ca'fer (v.454 h.); *Müsnedü'ş-Şihâb*, I-II, Müesse-setü'r-risâle, Beyrut, 1407/ 1986.
- el-Kurtubî**, Muhammed b. Ahmed b. Ebû Bekr b. Ferah (v.670); *el-Câmi' li ahkâmi'l-Kur'ân*, I-XX, Dâru'ş-ş'a'b, Kahire, 1372 h.
- Mâlik b. Enes**, Ebû Abdullah el-Esbahî (93-179 h.); *el-Muvatta'*, I-II, Dâru ihyâi't-türâsi'l-Arabî, Beyrut, 1985.

el-Meydânî, Ebu'l-Fadl Ahmed b. Muhammed (v.518 h.); *Mecmeu'l-emsâl*, I-II, Dâru'l-ma'rife, Beyrut, tsz.

el-Münâvî, Muhammed el-Med'uvv bi Abdirraûf; *Feyzu'l-kadîr şerhu Câmiî's-sağîr*, I-VI, el-Mektebetü't-ticâriyyeti'l-kübrâ, Mısır, 1356 h.

el-Münzirî, Abdülazîm b. Abdülkavî (581-656 h.); *et-Terğîb ve't-terhîb*, I-IV, Dâru'l-kütübi'l-ilmîyye, Beyrut, 1417.

Müslim, Ebu'l-Hüseyn el-Haccâc en-Neysâbûrî (206-261 h.); *Sahîhu Müslim*, I-V, Dâru ihyâi't-türâsi'l-Arabî, Beyrut, tsz.

en-Nesâî, Ebû Abdirrahmân Ahmed b. Şuayb (215-303 h.); *es-Sünen*, [Tahkîk: Abdülfetah Ebû Gudde], I-VIII, Mektebetü'l-matbûâti'l-İslâmiyye, Halep, 1406/1986.

en-Nevevî, Ebû Zekeriyâ Yahyâ b. Şeref (v.676 h.); *Şerhu Sahîhi Müslim*, I-XVIII, Dâru ihyâi't-türâsi'l-Arabî, Beyrut, 1392 h.

es-Suyûtî, Abdurrahman b. el-Kemâl Celâleddîn (849-911 h.); *et-Tedrîbü'r-râvî*, I-II, Mektebetü'r-Riyâd el-hadîse, Riyad, tsz.

eş-Şeybânî, Muhammed b. el-Hasan b. Ferkad (132-189 h.); *el-Mebsût*, I-V, İdâratü'l-Kur'ân ve'l-ulûmi'l-İslâmiyye, Karaçi, tsz.

et-Taberânî, Ebu'l-Kâsım Muhammed b. Ahmed (v. 360 h.); *el-Mu'cemül-evsat*, [Tahkîk: Hamdi b. Abdülmecîd es-Selefi], I-X, Dâru'l-Harameyn, Kahire, 1415 h.

et-Taberânî, Ebu'l-Kâsım Muhammed b. Ahmed (v. 360 h.); *el-Mu'cemül-kebîr*, [Tahkîk: Hamdi b. Abdülmecîd es-Selefi], I-XX, Mektebetü'l-ulûmi ve'l-hikem, Musul, 1404 h.

et-Tayâlisî, Ebû Dâvûd Süleymân b. Dâvûd (v.204 h.); *el-Müsned*, Dâru'l-ma'rife, Beyrut, tsz.

et-Tirmizî, Ebû Îsâ Muhammed b. Îsâ (209-279 h.); *el-Câmiu's-Sahîh*, I-V, Dâru ihyâi't-türâsî'l-Arabî, Beyrut, tsz.

ez-Zehebî, Şemsüddîn Muhammed Ahmed (v. 748/1347); *Mîzanü'l-i'tidâl fî nakdi'r-ricâl*, [Tahkîk: Ali Muhammed Muavvad, Âdil Ahmed Abdilmevcûd], I-VIII, Dâru'l-kütübî'l-ilmiyye, Beyrut, 1416/1995

Karma İndeks

A

- acz 45
adalet 79
adâvet 4, 5, 6, 7, 11, 12,
13, 14, 16, 17,
19, 20, 22, 26,
41, 43, 67, 74,
79, 81, 82, 84,
85, 86, 103, 104
âdil 35
âhiret 21
ahlâk 78
ahlâk-ı hasene 78
âlim 27
Allah 1, 2, 7, 9, 10, 19,
21, 28, 33, 34,
42, 43, 44, 51,
59, 61, 62, 63,
72, 76, 94, 95,
99, 103, 104
arz 32, 49
aşiret 37
aşk 46
ateş 71

B

- bahar 87
bahar mevsimi 87
Barla 93
Barla Lâhikası 93
bereket 52
beşer 39, 57, 58
bir birler 10
buğday 53
butlân 15

C

- câni 4, 5, 12
Cebel-i Uhud 7
Cehennem 83
cemaat 36
Cenâb-ı Hak 53, 55,
60, 73
ceza 55, 68, 106
cin 97

Ç

- çocuk 40

D

dağ 40, 81, 84, 85
 deccal 39
 değirmen 50
 demir 97
 derd-i maişet 87
 din 34
 doğru 16, 68, 82
 dost 2, 17, 18, 85, 102
 dünya 25, 49, 51
 düşman 36, 37, 38
 düstur-u hayat 41

E

ehl-i dalâlet 38
 ehl-i ilim 27
 ehl-i iman 40, 43, 103
 el 7, 10, 15, 16, 18, 27,
 29, 33, 37, 39,
 45, 47, 51, 52,
 54, 55, 62, 68,
 69, 70, 71, 72,
 97, 106, 107,
 108, 109, 110,
 111, 112, 113,
 114
 elmas 23, 87
 esaret 39, 40

esbab-ı adâvet 7

et 7, 10, 16, 17, 27, 29,
 33, 47, 62, 70,
 72, 112, 113,
 114

F

fakr 76
 fâni 23, 25, 72
 fena 12, 18, 26, 28, 83,
 101
 fikir 69, 70, 88, 99
 fitne 32

G

gemi 4
 gıybet 26, 64, 67, 68, 69,
 70, 71, 72, 105,
 106
 göz 14, 81
 gurur 77, 88
 güzel 2, 9, 17, 45, 74,
 102, 104, 105

H

habbe 100
 hadîs 77
 Hâfız Ali Efendi 93

hak 15, 16, 27, 31, 71
hâkim 35
harb 83
harman 50
haset 20, 76
hasene 74, 78, 80
hayat 3, 14, 24, 28, 35,
36, 41, 43, 46,
52, 56, 58, 65,
79, 81, 82, 90,
103
hayat-ı içtimaiye 65
hayat-ı insaniye 58
Hayderan aşireti 37
helâl 52, 72
hikâye 36
hikmet 5, 13, 51
hırs 24, 38, 39, 44, 45,
46, 47, 48, 49,
50, 51, 52, 76,
104
hırs-ı dünya 51
hürmet 37, 48, 58, 75,
77
husûmet 17, 42, 74, 84
Hutbe-i Şâmiye 82

I
Isparta 91
İ
iftihar 70, 91, 92, 93
illet 44
ilticâ 29
iman 1, 5, 7, 8, 18, 37,
38, 40, 43, 85,
103
inat 67
inkâr 9, 39
insaniyet 3, 85
intikam 24
İslâm 35, 37, 39, 52
İslâmiyet 3, 5, 7, 8, 84,
85, 86, 103
istiğfar 26
isyan 58
izzet 60, 105
K
kader 21, 22
kâfir 27, 34
kahraman 40
kalb 35, 74
kanaat 46, 47
kanun 4, 35

kardeş 95
 Kastamonu 87
 Kastamonu Lâhikası 87
 kavimler 36
 kaza 22
 kerem 59, 73
 kin 2, 4, 5, 7, 11, 12, 17,
 19, 20, 22, 24,
 55, 58, 103
 kulak 19
 Kur'ân 19, 29, 56, 64,
 78, 92, 105, 108,
 112, 113
 kuvvet 20, 43, 103

L

lezzet 74, 75

M

mal 52, 60, 68, 99
 maslahat 36, 38, 69, 71
 mazlum 29
 melek 31
 merhamet 35, 50, 58, 75
 merhem 95
 meşveret 69, 88
 minnet 59, 60
 mümin 41, 75, 77

muhabbet 6, 7, 10, 11,
 13, 17, 74, 82,
 84, 85, 93, 97,
 100
 musibet 53

N

namaz 56
 nedamet 26
 nefis 16, 22, 31, 32, 68,
 101, 105
 nefret 33, 65
 nifak 2, 33, 39
 nimet 49, 60

Ö

örümcek 11

R

rahat 25, 44
 rahmet 19, 21, 31, 46,
 78
 rahmete itiraz 22
 ribâ 46, 57
 Risale-i Nur 78, 83, 87,
 88
 riyakâr 21
 rıza 22

rızık 44
ruh 101
Rusya 58

S

saç 98
Said Nursî a, c, 72, 89,
94, 98, 100, 101
sefine 5
selâm 62, 89
selâmet 19
sevap 26, 75, 76
seyyie 74, 78, 81, 86
sinek 81
su 65
Süfyan 39

Ş

şefkat 66, 75
şer 13, 77
şeriat 13, 35
şeytan 31, 88
şikak 2, 11, 33, 103
şöhret 32, 60
şüphe 75
şuur 9

T

tarafgirlik 3, 27, 28, 29,
31, 38, 96
Târihçe-i Hayat 90
tarla 50
taş 40
taşlar 8, 85
tavuk 75
tecavüz 20, 37, 83, 85
tekfir 27
telezzüz 71, 93
tenkit 21, 22, 48, 92
tenzil 84
teşhir 27, 70
tevbe 27, 88
tevekkül 44, 45, 46, 76
tevhid 8, 26
toprak 13

U

ubûdiyet 41
Uhud 7
uhuvvet 9, 11, 85, 93,
96, 97, 100, 103

V

vahdet 8, 9, 10, 11, 90
vicdan 38, 59

vifak 10

Y

yalan 69

yemek 67

yük 77

yüz 37, 74, 80, 90, 91

Z

zerre 100

zerrecik 98

zillet 44, 46

zındıka 39

zulmet 6, 84

zulüm 8, 11, 12, 13, 58,
80, 83, 103